

בניין ירושלים
"גורלך הגלות, תפקידך התשובה"

ד"ר אבי וינרוט, עו"ד

לעילוי נשמות:

אבי מורי הי"ה משה אהרן ב"ר מרדכי אליעזר וינרוט ז"ל
נלבי"ע בש"ק פרשת וישב, כי בכסלו תשע"א
אמי מורת, אצילת הנפש, הי"ה דרייזל וינרוט ע"ה (בת ר' אריה אפטרגוט ז"ל)
נלבי"ע י' באדר תשע"ג
זקני הי"ה מרדכי אליעזר ב"ר יעקב וינרוט ז"ל נלבי"ע כ"א טבת תשמ"ה
זקנתי הי"ה חנה פייגה ב"ר צבי יצחק וינרוט ע"ה נלבי"ע כ"ז טבת תשי"ל
חמותי, הי"ה נעמא (נלי) שטרנטל (בת ר' מנחם הלוי שיף ז"ל)

ת.נ.צ.ב.ה

הגלות היהודית ומושבעותה

לא אבל כי אם תענית

העשירי בטבת הוא הראשון לארבעת הצומות, שנועדו להנציה בקרב עם ישראל את השואה הכפולה של חורבן ארץ-ישראל. ¹זוכרון זה אינו לבטלה.

לא לאבל של בטלה הנך נקרא, אך לא להביט אחרנית, להתעטף יגון ולהויל דמעה של כאב לזכר גדולי העבר שהלכו ואינם. כי אם: בתענית אתה שרוי בימי הזכרון הללו של חורבן ציון וירושלים, והצום הזה מפנה את מבטך קדימה. הוא בא להזכירך, כי לא לנצח נפלו ציון וירושלים, וללמדך לדעת, כי רק בידך הדבר, ש"צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה" (זכרית, ה—יט). הצום בא להזכירך, כי אין לך אלא לרצות באמת ובתמים — וירושלים קום תקום. התבונן ודע, כי הנך צם בימי-זכרון אלה, כדי להכהיר לעצמך שגם היום עדיין קשור תפקידך בשואה זו, וכדי שתחזור ותשנן זאת לעצמך עד אשר יושלם גורלך ותבין את תפקידך ותעמוד בו. גורלך — הגלות. תפקידך — התשובה.

גולה וייחודה

אם תביט לאחוריך בימי-זכרון אלה ותסקור אלפיים שנות תולדותיך האחרונות, (כי הרי משתייך אתה לאומת היחידה בעולם, שיכולה להביט אחרנית ולסקור עברה עד האלף הרביעי של שנות תולדותיה), תתגלה לעיניך תמונת נהדרת ומופלאה. כל מקום הוא ביתך, ובכל-זאת זר אתה בכל מקום. זר אתה בכל מקום, ובכל-זאת

[עד]

אבל בלי ספק שאפי' קריאת הקטרת מועיל בזמן המגפה כמו שנוכר. ונוהגים ג"כ לומר פסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם (בראשית מג' יא') ג"פ סמוך לקטורת לרמוז שם בן ע"ב, ולמה שהוזכר בו מעט צרי: והוא הראשון מסמני הקטרת, ושלשת הפסוקים המועילים בכל צרה: והם ה' צבאות עמנו וגו' ה' צבאות ה' הושיעה וגו', והם סופי ג' מזמורים מיוחדים לתפלה, ובירושלמי (ברכות פ"א הל' א') אמרו ר' תזקינו בשם רבי יוחנן אמר לעולם אל יהא פסוק זה זו מתוך פיה ה' צבאות עמנו וגו' רבי יוסי בשם רבי יוחנן וחברי' ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך, ומפני כי ה' הושיעה הוא סוף מזמור כמותם והוא מזמור יענך ה' ביום צרה (תהלים כ' ב') המסוגל לכל צרה אנו אומרים אותו גם כן, גם כי לא נזכר שם בירושלמי, ויש רמז במנינם ליודעים חן:

פרק יז

בחיות תפלת הציבור נשמעת תמיד, צריכין אנו לבאר ענין תפלת ביאת הגואל שאנו מתפללים אותה מזמן החורבן ערב ובוקר וצהריים ברכת גואל ישראל, ומהר לגאלנו כו', תשכון בתוך ירושלים עירך, את צמח דוד עבדך כו'. ואין אנחנו נענים [אף] בהיות תפלה זו נאמרת בכל יום ג"פ מפי כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם ואי אפשר שלא תהיה נאמרה בכוונה בקהל מן הקהלות ומפי צדיקים וישרים. וכן מה שאמרו ז"ל (תענית ל' ע"ב) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה, כדכתיב (ישעיה סו' ו') שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, כמה וכמה צדיקים וחסידים התאבלו ולא זכו לראות עדין בנחמתה. רפכ

תפילת כל
הדורות
לגאולה
עדיין לא
נענית

בית משה

רפכ. השל"ה (חלק ד' עמ' רלג' בהוצאות החדשות) מקשה כעין זה, דהאיך יתנון שתפילות של כל הצדיקים בכל הדורות שנאמרו בכוונה עצומה ע"י חסידים וצדיקים

כִּית פֶּרֶק י"ז אֱלֻקִים קַפְט

תפילה
לגאולה
ונצח
ע"י תפלה
כל ישראל
וחשבה

ולתשובה זו אני אומר, כי כבר נתבאר כי המתפלל על דבר – גם כי לא נענה לא יגע לריק, אלא שיש שכר לפעולתו במה שמקיים מצות עשה, ומכיר ויודע כי אין מי שיוכל להשלים חסרונותיו כי אם הוא ית'. כל שכן בהתפללו על ענין גדול הערך – שתתפרסם גדולת האל יתברך ויהיה ביום ההוא ה' אחד ושמו אחד – שיש לו שכר גדול בלי ספק. אלא שענין קבלת תפלה זו, שהיא כוללת לכל ישראל, אינה תלויה בכוונת קהל מן הקהלות בתפלה, י"ב אלא שהיא צריך כוונת רוב כל ישראל בה כיון שהיא כוללת לכלם. ואף בכוונם בה צריכים לעשות תשובה שלימה כדי שיענו, וכמש"כ (תהלים צה' ז') היום אִם בקולו תשמעו. ומבלי זה אין תפלתם מקובלת גם כי תהיה בכוונה ביום מן הימים מן רוב ישראל, כי הוא כמו גזר דין שיש עמו שבועה דלא מקרע אפיה לצבור, עד אשר יבא עתה וימיה ימשכו, כדכתיב

בית משה

ואנשי מעשה דכיון דלא זכו הם לראות בנחמתה כ"ש אנו. וא"כ היתכן שתפילה של דור המשיח תביא את הגאולה. ותירץ שם השלי"ה: "והמחזור בעיני לענין הפשט, מה שאמרו תפילת הרבים מקובלת ואינה חוזרת ריקם מתקיים מדוגמת התפילה כגון בענין תפילה זו שאנו מתפללים על הגאולה אע"פ שעדיין לא היתה הגאולה האמיתית מ"מ בכל יום ויום מתקיים מעין הגאולה". והמעין בסוף פרק זה, יראה שמה שכתוב שם הם כדברי השלי"ה.

ובמסילת ישרים (פרק יט') כתב בענין כך: "ואם יאמר אדם מי אני ומה אני שאתפלל על ירושלים... הגנה תשובתו בצדו... וכבר נחת רווח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הגנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה... הרי כיון שאנו חייבים בזה ואין לנו ליפטר מפני מיעוט כחננו".

רפג. רבינו שונה ומשלש כמעט בכל פרקיו יסודות אלו של תפילה, שעצמותה היא בכוונה שניגש אליה המתפלל כמי שיכול לקבל צרכיו רק מה' יתברך. וכן נקודה זו, שיש מצוות עשה ושכר מיוחד על עצם העמידה בתפילה. וכאן מוסיף הוא לומר, שתפילה על כבוד שמים – ערכה רב יותר.

בית אלהים < בית משה - שער התפלה: טראני, משה בן יוסף (מבי"ט) - רוברטס, משה יצחק (1) (116) עמוד מס 216הדפוס: ע"י ו...
6 בענין יצחק ואיש וימיהם - לא ידעו, פהם ים (גא-לא) לאו וזו"ר 2

זכריה

פרק ב

א וְאָשָׂא אֶת עֵינָי וַאֲרָא וְהִנֵּה אַרְבַּע קַרְנוֹת: **ב** וַאֲמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מִה אֵלֶּה וַיֹּאמֶר אֵלַי אֲלֹהֵי הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל וַיְרוּשְׁלָיִם: **ג** וַיֵּרָאֵנִי יְיָ אַרְבַּעַת תְּרָשִׁים: **ד** וַאֲמַר מִה אֵלֶּה בָּאִים לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמֶר לֵאמֹר אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת יְהוָה כִּפִּי אִישׁ לֹא נָשָׂא רֹאשׁוֹ וַיִּבְאוּ אֵלֶּה לְהַחֲרִיד אֶתֶם לִידוֹת אֶת קַרְנוֹת הַגִּוִּים הַנִּשְׁאִים קֶרֶן אֶל אֶרֶץ יְהוָה לְזָרוֹתָהּ: **ה** וְאָשָׂא עֵינָי וַאֲרָא וְהִנֵּה אִישׁ וּגְבִידוֹ חִבֵּל מִדָּה: **ו** וַאֲמַר אָנֹכִי אַתָּה הַלֵּךְ וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵמַד אֶת יְרוּשָׁלַיִם לְרֵאוֹת כִּמְהָ רְזוּזוֹת וְכִמְהָ אֲרֻכָּהּ: **ז** וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי יָצָא וּמַלְאָךְ אֲחֵר יָצָא לְקִרְאָתוֹ: **ח** וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַץ דַּבֵּר אֵל הַנֶּעֱדֵר הַלֵּל לֵאמֹר פְּרוּזוֹת תִּשָּׁב יְרוּשָׁלַיִם מֵרַב אָדָם וּבִהְמָה בַתּוֹכָהּ: **ט** וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָּהּ נָאֵם יְיָ תוֹמָח אֵשׁ סָבִיב וּלְכַבֹּד אֶהְיֶה בַתּוֹכָהּ: **י** הוּא הוּא וְנָסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נָאֵם יְיָ כִּי כְּאַרְבַּע רִיחֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשִׁתִּי אֶתְכֶם נָאֵם יְיָ: **יא** הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי יוֹשֶׁבֶת בַּת בָּבֶל: **יב** כִּי כֹה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֲחֵר כְּבוֹד שְׁלַחְנִי אֶל הַגִּוִּים הַשְּׁלָלִים אֶתְכֶם כִּי הִגַּעַתְּ בְּכֶם נִגַּע בְּבַבְת עֵינֹי: **יג** כִּי הִנְנִי מֵנִיף אֶת יָדִי עֲלֵיהֶם וְרִי שְׁלַל לְעַבְדֵיהֶם וְיָדַעְתֶּם כִּי יְיָ צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי: **יד** רִנִּי וְשִׂמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָּא וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ נָאֵם יְיָ: **טו** וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֵלַי בְּיוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעַם וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ וַיְדַעְתָּ כִּי יְיָ צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלַיְכֶם: **טז** וְנִחַל יְיָ אֶת יְהוָה חָלְקוֹ עַל אֲדַמַּת הַקֹּדֶשׁ וּגְבַחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם: **יז** הֵס כֹּל בְּשָׂר מִפְּנֵי יְיָ כִּי יַעֲזוֹר מִמֶּעוֹן קֹדֶשׁוֹ:

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תשא סימן יג

א' / ד) ובני יהודה פרץ חצרון וכרמי וחור ושובל והרי אין חצרון אלא בן בנו של יהודה היה דכתיב (בראשית מו) ויהיו בני פרץ חצרון וחמול, וכתוב אחד אומר (ד"ה = דברי הימים = א ב) ואחר מות חצרון בכלב אפרתה ואשת חצרון אביה ותלד לו את אשחור אבי תקוע, וכי יש שום אדם מת באדם שהוא אומר ואחר מות חצרון בכלב, אלא מה הוא, משמת חצרון בא כלב אל אפרת זו מרים שפרו רבו ישראל על ידיה וכתוב ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור וחור הוליד את אורי ואורי הוליד את בצלאל (שם / דברי הימים א' ב'), וראה בן שובל הוליד את יחת ויחת הוליד את אהומי ואת להר אלה משפחות הצרעתי (שם / דברי הימים ד), בצלאל שם שקראה לו אמו אומתו, והקב"ה קרא לו חמשה על שמו של משכן של אהבה, ראה שהראה הקב"ה לכל ישראל שהוא מתוקן מבראשית לעשות את המשכן, בן שובל שהוא בא להעמידו, יחת שנתן חתיתו של הקב"ה על ישראל אחומי שאיחה את ישראל להקב"ה, להד שהעמיד הוד והדר במשכן שהיתה הדרך של ישראל, ורבי אדא בר חייא אמר להד שהדל שבשבתים מדבק לו במשכן ואיזה אותו אהליאב בן אחיסמך למטה דן, א"ר חנינא בן פזי אין לך גדול מכל השבטים משבט יהודה ואין לך ירוד מן שבט דן שהיה מן השפחות מה כתיב בו ובני דן חושים (בראשית מו), אמר הקב"ה יבוא ויזדווג לו שלא תהא רחוק גסה שגדול וקטן שוין לפני הקב"ה, א"ר חנינא לעולם אל יגיס אדם בכבודו המשכן נעשה בשני שבטים אלו ואף בהמ"ק = בית המקדש = כן עשוהו שלמה מיהודה וחירם מן שנתמר בן אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי (מלכים א' ז), ובדברי הימים כתיב (ד"ה = דברי הימים = ב ב) בן אשה מן בנות דן שהיה אביו מנפתלי ואמו מן, אמר הקב"ה בעולם הזה עשיתם משכן ומקדש שהיו בחומה ולעתיד אני אבנה את בהמ"ק ותהיה מוקפת בחומה אש שנתמר (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

ילקוט שמעוני תורה פרשת משפטים רמז שמה

כתב רחמנא גדיש הוה אמינא משום דהפסד מרובה הוא אבל קוצים דהפסד מועט הוא אימא לא ליחייב, קמה דכתב רחמנא למה לי מה קמה שבגלוי אף כל שבגלוי לאפוקי טמון באש דלא, ורבי יהודה דמחייב על נזקי טמון באש קמה למה לי, לרבות כל בעלי קומה, ורבנן נפקא להו מאו הקמה, ורבי יהודה האי מיבעיא ליה לחלק, ורבנן נפקא להו מאו השדה, ורבי יהודה אידי דכתב או הקמה כתב נמי או השדה, שדה דכתב רחמנא למה לי לאתויי לחכה נירו וסכסכה אבניו, וליכתוב רחמנא שדה ולא בעי הנך, אי כתב שדה ולא כתב הנך הוה אמינא מה שבשדה אין שדה גופיה לא קמ"ל דאפילו לחכה נירו וסכסכה אבניו, אמר ר' שמואל בר נחמן א"ר יונתן אין פורענות בא לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים [כ"ה, ה] אימתי האש יוצאה בזמן שהרשעים מצויים, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים שנאמר ונאכל גדיש [כ"ב, ה], ואכלה גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש מלמד שנאכל כבר, יתיב רב אמי ורב אסי אקילעא דרבי יצחק נפחא חד א"ל לימא לן מר מילתא דשמעתא וחד א"ל לימא לן מר מילתא דאגדתא, פתח למימר שמעתא ולא שביק ליה מר, פתח למימר אגדתא ולא שביק ליה מר, א"ל אמשול לכם משל למה"ד לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקנה ילדה מלקטת לו לבנות וזקנה מלקטת לו שחורות נמצא קרח מכאן ומכאן, א"ל אימא לכו מילתא דשויא לתרויכו כי תצא אש [כ"ב, ה] מעצמה שלם ישלם המבעיר את הבערה [כ"ב, ה] אמר הקב"ה אני הצתי אש בציון שנאמר ויצא אש בציון ואני עתיד לבנותה באש שנאמר ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב לה ולכבוד אהיה בתוכה, שמעתתא פתח הכתוב בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו (כתוב בפסוק כי יפתח איש בור):

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

הבונם פרק ששי בבא קמא

לעולם

יכנס אדם בני מוני מוקדן רית מוקדנים כנסה
ליהיה דבכנסם מעיר אחרי חירי מוליף בריש

פסחים (דף ד. תס"ו) מאברהם המעלה בני לוחז מותו וכסיד
רשם אברהם בבקר ורלוח ממוס כי טוב הוא דלא השקיס אלא חלוי

כמי טוב - כבוד חמה זמנה ילן כמלון ולא יתכן מן שמתך
ובבקר לא יתקם ללוחז ער שילוח כי טוב לשהו מעליה האור כי טוב
לעמר טוב הוא ללוחז כי וליכנס כי מפני המוקדן והליכסין : פירי
חריבו של מלך המות : אופס - אמת מות של מלך ולא בגלוי
תורה אור כל קי : רפאל - דברי : ספר בני

כנס חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

המקדים חלוטתיהם לפירוט פוי בריבנה
המקדים מלרשיהם : דליכס ספק נמוטה

במקום שתגלה עס : סא אפס
וספיה דקרא ופניה לט ופלה אל
מחאס ארס אל יחוט נחיה ווי :

[דריש עמלה]
ג' א מוי' פירט סמליות
מכל ומק' סמל' 3
ג' אב' פס' סמ' סמ' 3
ח' סמ' סמ' סמ' 3
ג' א מוי' פירט סמל'
מכל' סמל' 3

[פי' תוספת פסחים
כ' דרי' יכנס תוספת
יחא' סמ' דרי' סמ'
וחלון' סמ' דרי' סמל']

תורת הבית
(ה) נמי דלפניו סו'
וקא מיעבד :

[מסכתין גמ']
אית ד'

גליון השמי
במי רחל בעין רחל
עין חושבת רחל
קול : עשב סמ' ליל
ג' רש' ור' מ' מ' מ'
ד' כ' ע' מ' מ' מ'
תמי' דרי'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[דריש עמלה]
ג' א מוי' פירט סמליות
מכל ומק' סמל' 3
ג' אב' פס' סמ' סמ' 3
ח' סמ' סמ' סמ' 3
ג' א מוי' פירט סמל'
מכל' סמל' 3

[פי' תוספת פסחים
כ' דרי' יכנס תוספת
יחא' סמ' דרי' סמ'
וחלון' סמ' דרי' סמל']

תורת הבית
(ה) נמי דלפניו סו'
וקא מיעבד :

[מסכתין גמ']
אית ד'

גליון השמי
במי רחל בעין רחל
עין חושבת רחל
קול : עשב סמ' ליל
ג' רש' ור' מ' מ' מ'
ד' כ' ע' מ' מ' מ'
תמי' דרי'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

[מ' מ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ'
וכו' לא נכסי' פ' ג' ג'
מכל' סמ' מ' מ' מ'
דרי' מ' מ' מ' מ' מ']

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-איל**

ספר נד הקמח פסח ב

רבתינו ז"ל אומרים לו למלך המשיח מדינה פלונית מרדה בך יצוה ויאמר יבא ארבה ויכלה אותו, מלכות פלונית מרדה בך יצוה ויאמר יבא ערוב ויאכלם שנאמר (ישעיה יא) והכה ארץ בשבט פיו וגו' וכן (שם) והלכו אליך שחוח וגו'.

ואמרו במדרש בית ראשון ובית שני שנעשו על ידי בשר ודם והם שלמה וכוורש לפי שסופן ליחרב נקראו על שמו של בשר ודם שנא' (ישעיה כט) ציון היא עיר דוד וכתוב (ד"ה א י"א) קרית חנה דוד אבל הבית השלישי שעתידי להיות הבנין בנין שמים ועתידי להתקיים לעולם לכך נקראת על שמו של הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם שנאמר (ישעיה ס) וקראו לך עיר ה' ציון קדוש ישראל, וכן אמר תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף וגו', יאמר זה על ענין המסים שגזלו ממנו וריבוי העול שהטילו על ממונם של ישראל שהכל ישתלם להם בזמן המשיח, וכן מצינו במדרש תהלים (עב) מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו. יקריבו לא נאמר אלא ישיבו שהן עתידים לשלם ולהשיב את הכל, וכתוב אחריו (ישעיה ס) לא ישמע עוד חמס בארצך, אם פרשה זו כבר עברה הרי חמס ושוד בגבוליה ואיה דבר הנביא וכתוב אחריו (שם) ולא יהיה לך עוד אור השמש לאור יומם וגו' ומתי נתקיים זה ואיך הקב"ה לארץ הקדושה לאור עולם ואיך הוא עומד לתפארתה והיא עומדת בזויה וחרבה ושממה מבלי בניה. וכתוב אחריו (שם) לא יבא עוד שמשך וגו'. ושלמו ימי אבלך. ואיך שלמו ימי אבלנו בבית שני ועתידי שיעבור עלינו הגלות הארוך הזה המבהיל המחשבות, והנה אנחנו בגלות החל הזה אבילי ציון לא שלמו ימי אבלנו עדיין עד יערה עלינו רוח ממרום והרי הבטיחנו הנביא כי אחר שישלמו ימי אבלנו שתהיה הארץ ירושה לישראל לעולם לא תפסק, הוא שחתם בזה ענין הפרשה הוא שכתוב (ישעיה ל) ועמך כלם צדיקים וגו'.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

בנין לאיים - סומו, "בנין י"ד" נקנה וזו ממש מן נאיים

אמר להון הא רחמת עלמא
 רחמת יתכון על פן רחמי
 יתכון בטבון: (א) עוד אקיימינך
 ותתקמיני כנשתא דישן אל
 עוד מתקנין בתקניך ותפקין
 כסיעת משבחין: (ב) עוד תצבין
 פרמין בטורי שמרון עובי
 שתילין ואחילו: (ג) ארי אית
 אריכות יומיא וסגי טובא
 דעתיד למיתי לצוניקיא
 דנטרו אוריית מלכתימין
 חולקיהון בארעא דישן אל
 דהו מחמדין לשני בנמנא
 דאתן דאמרין אימתי בקינט
 ונסק לציון ונתחזי קדם יי
 אלהנא: (ד) ארי כדנן אמר יי
 שבחו דבית יעקב בנחמא
 ודוצו בריש גלי לעיני גלי
 להון מארע צפונא ואכבשינון

מִשְׁכַּתֶּיךָ חֶסֶד: ג עוֹד אֲבַנְךָ וְנִבְנִית
 בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲדֵי תַפִּיךָ
 וּיֵצֵאת בְּמַחֹל מִשְׁחָקִים: ד עוֹד תַּטְעֵי
 כְּרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֶרוֹן נִטְעוּ נִטְעִים
 וְחָלְלוּ: ה כִּי יֵשׁ-יוֹם קָרָאוּ נֹצְרִים בְּהַר
 אֲפָרִים קוֹמוּ וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל-יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ: ו כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה רְנֹו
 לְיַעֲקֹב שִׁמְחָה וְצַהֲלוּ בְּרֹאשׁ הַגּוֹיִם
 הַשְּׁמִיעוּ הַלְלוּ וְאָמְרוּ הוֹשַׁע יְהוָה אֶת-
 עַמּוֹךְ אֵת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: ז הֲנֵנִי מֵבִיא
 אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקַבְּצֹתִים מִיַּרְכְּתֵי-
 עַמּוּיָא בְּשָׂרוֹ שְׂבָחוּ וְאָמְרוּ פְּרִיק יי ית עמיה ית שָׂרָא דִישְׂרָאֵל: (ח) הָאֲנָא מִיָּתִי

רש"י
 (ג) עוד אבנך ונבנית. בניינים שנים היו לך על ידי אדם לכך חרצו עוד אבנך אני בעצמי בני שלישי ונכניס לעולם מעדי מתקשטי: (ד) וחללו. בשנה הרביעית יחללו את פרים לפדותו ככסף: (ה) נוצרים. נופים צראשי מגדלים גבוהים להכריז קול נשמע למרחוק ל"א נוצרים כמו נוזר

מצודת ציון

וההשקט כמו ומצאו מרגוע לנפשכם (לעיל ו): (א) אבנך ונבנית. מלשון בנין: תעדי. מלשון עדי וקשוט: תופיך. שם כלי נגון במחול. ענין רקוד השמחה כמו הפכת מספרי למחול (י תהלים ל) ולזה יש כלי נגון נקראת מחול כמיש הללוהו ונתנו ומחול (שם קג) לפי שהיא מעוררת רקוד השמחה: (ד) וחללו. ענין פדיון כמו גטע ברם ולא חללו (דברים כ): (ה) נוצרים. ענין שמירה ועל הצופים יאמר שורכם לעמוד במקום גבוה לראות מי זמי הבאים לשמור את העיר מן הנוק: (ז) וצהלו. ענין השמחה קול גדול כמו פצחי רנה וצהלי (ישעיה נד): (ח) מירכתי. מסקת

מצודת דוד

(ג) עוד אבנך ונבנית. ר"ל הנה הבית הראשון והשני בנו בני אדם ונתרבו ועוד אבנך אני את השלישי ותשאר בנויה עד עולם: בתולת ישראל. את עדת ישראל התביבה עלי כבתולה אשר לא ידעה איש שהיא חביבה לבעלה: תעדי תפיך. תקשטי תופיך לייפותם כדרך המתענגים שמייפים כלי הנגון בכל מיני פאר: ויצאת. ותצא ברקוד של שמחה ולפי שהמשיל את ישראל לבתולה אמר ענין שמחת הבתולה ותענוגיה ור"ל הרבה טובה יבוא לך: (ד) בהרי שמרון. עם כי עתה המה שוממין: נטעו. עבר במקום עתיד ור"ל הנוטעים ינטעו הכרמים והם יחללו בשנה הדי' כמ"ש ובשנה הרביעית יהיה כל פדיו קודש הלולים לה' (ויקרא יט) שצריך להביא הפירות לירושלים ולאוכלן שם או לפדותן ולחללן על כסף ויוציא הכסף בירושלים ואמר שהנוטעים יחללו ולא יקחם ואויב כמנא

נ"ך מקראות גדולות המאיר לישראל - ח (ירמיהו) מקראות גדולות עמוד מס 316הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בידם כי גזון האתרוג כשנגמר בשולה הוא כחלמון ביצה וכזהב וזה גזון משוכה בה הנקרא אמאיריליו בלע"ה אבל הנקרא וירוי שהוא כעשבים הוא פגום שעדיין לא נגמר בשולה וה"ש אם היא ירוקה אמאיריליו שאו ניכר בה שנגמר בשולה היא משוכחת והדס כשמתייבש בחמה עת שנגמר בשולו הוא כמראה הנהב ממש וכן היא בכל ארצות המערב, וכ"כ הגר"א בכאורו לתקו"ז ידוע וקרא ר"ל כזהב ויש מראות אחרות דכשרין בה ויש במתניתין הירוק ככרתי לאוקי סתם ירוק שהוא כזהב וע"ש בתוס' וה"ש אסתר ירקרקת שהיא כזהב דכרתי לית באדם כר' וכ"כ באור ישראל להרחיק מקונניק ירוק משוכה היינו שקורין געל ולא גרין, וע' חזון איש ערוך עירובין (והילגא תרפ"ט) בסה"ס (ע"ד א) שהשיג על תשובה זו שכחוס המשולש הנ"ל (ובאחור היא לא מהגר"ח כי אם מחשכנות יעקב להגר"י מקרין) ודייק מאמרם דכזהב משוכה הרי כי דלא כזהב כשר אלא דאינו משוכה כר' עיי"ש לולב בימין כר' ע' זר ויהי רכ"א רע"א תקו"ז תי"ג (כ"ס א), וע' זר נ"ת ס"ד רע"א ברוזא דשמא קדישא ובניצוצי שם מסו"ז א"ה סי' תרנ"א ס"ק י"ד בשם הרקנסי ראיתי בחלום שהיה כותב השם היה מרחיק הדי"א האחרונה מן הג' אותיות כר' למחר ראיתי שלא היה מנענע רק הלולב ומיניו בלא האתרוג וכו', ויערוך בהק' תקו"ז (ב' ע"ב) ניצוצי אות יא סמך שיברך על הדי מינים בתוך הסוכה.

לי"ב ע"א, נחלקה התינומת כר' ע' תקו"ז תכ"א (נ"ו ב)
ניצוצי אות ד.

ע"ב ת"ד ענף עץ אבות שענמיו חופין את עצו, ע' ס' הבהיר אות קצין צריך הוא להיות ענפיו חופין את רובו, והוא כבירושלמי נאן פ"ג ה"ב, וראה תוס' ראש השנה כ"ג סע"א ד"ה ערמונים שנואה שהיה לפנייהם גם בתלמודא דידן הגירסא שענפיו חופין את רובו.

ה"ד עבונן אריי והוא דקיימו תלתא תלתא טרפי
בקינא כר' ע' זר הבהיר את קצין צריך הוא להיות ענפיו חופין את רובו,
דיליה דא בסטרא דא דא בסטרא דא וחד דשליש עלייה, וע' טו"ז ארי"ה סי' תרמ"ז תקו"ז, וראה בש"ת מהר"ק סי' מ"א דדוקא הדס שהעלה השלישי למטה מן השנים עולה ורוכב כר' הוא דמקרי הדס וסוטה, אבל אם הוא למעלה מן השנים אפשר שהוא כשר וכו'.
ל"ד ע"א, דא"ר אריי עשר נביעות כר' הלמי"מ, ע' השמטות לזהר בראשית רס"א ב תא חוי כר'.

ע"ב ר"א ג' הדפים כר' וב' ערבות, ע' זר תבנה קפ"ו ב ערבי נחל תרין כר' כשוקין בבני נשא ובניצוצי שם דערבי נחל בצח והוד [ע"ז בראשית רס"ב א, הק' תקו"ז (ב' ע"ב), הי"ט (ל"ז א), ותקוני זר חדש צ"ח ד], ונצח היה תרין שוקין (וע"ז בראשית נ"ו ב, אחרי סי' רע"א), וע' זר צו ל"א ב ד' מיניו בלולב ואינון ז', והיינו אתרוג ולולב, ב' בדי ערבות וג' הדסים, וע' ש"ת אבני צדק ארי"ה סי' פ"ה.

שיעור אתרוג הקטן כר' ע' רע"מ פנתס רט"ז א, הק'
תקו"ז (ב' ע"ב) אפורחים או ביצים כר'.
ל"ה ע"א, שטעם עצו ופריו שוה, ע' תקו"ז ת"ע (קל"ד רע"ב) עץ פרי עושה פרי כר' ובניצוצי שר"ל העץ עצמו הוא פרי וגם עושה פרי ע' בראשית רבה פ"ה ט.

ר"א"א אית הדר אלא כר' ע' זר ויקרא כ"ד א וכי אתרוג
מעץ הדר הוא הוא כמה קוצין איה סחרניה וכו', וע' סוף השמטות לזהר בראשית רס"ו ב סי' נ"ג מס' הבהיר אות קעב—קעג אתרה מאי הנה נקבה חיינו דכתיב פרי עץ הדר כר' היינו הדר הכל והיינו הדר דעיר השירים כר' וראה בהגהותי אור בהיר שם.

ע"ב נפלה בוכנתו, ע' תקו"ז תי"ג (כ"ס א) אי נפלה

(ג"א פסמתו) כר', ל"ז ע"ב, אריי מוליד ומביא למי שדי רוחות עליו כר' ע' רע"מ פנתס רכ"ח סע"ב רוא דחי' נענעוין דלולב לשנת סטרי' כר', שם רנ"ה סע"ב לולב דא צדיק דדמי לחוס השורה [ע' לולב ויקרא רבה פ"ל י"ד] דבי ח"י חיליין לקבל ח"י נענעוין דלולב ואינון לקבל ח"י ברכאן דצלותא, לקבל ח"י אוכרות דהנו לוי בני אילים [ע' ברכות כ"ח ב], לקבל י"ח אוכרות דק"ש וכו', תוספת שם בטוה"ט ש"ס א, תקו"ז ת"ז (כ"ג א) דצריך ארבע זימנין ח"י כר' ובאלו' נענעוין אינון משפילין מעילא לתתא לשבעין אומין ותרוין פלוני כוהנאי כר' וראה ניצוצי שם אות ז, תי"ג (כ"ס א) חזי עלמין כר', תי"ז (ל"ב רע"א), תכ"א (נ"ו ב) ויערוך בפתח הדביר מהגיד מאיד יתיר שעל ס' העיסור בולב לולב עץ אבות אות ע"ז שהכריע ע"צ' התנו כשיטת הטור עיין שם.

ל"ח ע"א, שירי מצוה מעכבין את הפורענות, ע' רע"ב
תצא רע"ח א תפלת ערבית דאיהו אמורין ופדוים שיריים וקריבנות דיומא ואינון כגון פרט הכרם ופאת שדך דעלייהו אתמוי טי"ח מצוה מעכבין את הפורענות.

ל"ט ע"א, א"ר לא ליכא אינש יהשר-ר הוזיר כפרי' כר'
ע' זר תרומה קס"ה ב ובניצוצי אורות להגדילי' שבו אות ו ומש"כ לעיל ברכות ג' ע"ב ד"ה ועונן יא שמה הגדול מבורך.
מ' ע"ב, אתרוג אחר לקיטה כר', ע' רע"מ משנטי' ק"ז סע"ב שם קכ"א א ועמ"ש"כ להלן קדושת ג' ע"א.

כ"א ע"א, מלך דעברין זכר למקדש אריי דאמרי קרא
כי אעלה ארוכה לך, ע' רע"מ תצא רפי"א א, אעלי' סי"ט אתרוג ערבה לילב ה"דס, וע' תקו"ז תי"ג (כ"ס סע"א).

ושוא יום הנחף כולו אסור כר' ע' רע"מ פנתס וי"ט ג
דאוקמה מ"מ בניסן נגאלו ובניסן עתדין להגאל, ובי"ז דילת ויאמר כי י"ד על כס ית תמן אומי לאעברא מעלמא זרעו דע"ת עמלקיים בההוא זמנא, תקו"ז בהק' (י"ג א) כי י"ד על כס ית כר' תכ"א (ג"א רע"א) אך ביום הראשון תשביתו כר' ואומה יתחשוך בערב פסח יתמוחן כר', ובס' מעשה רקת למשניות פסחים (כ"ח ג) ד"ש התקין ריב"ז שיהא יום הנחף אסור מ"ס מהרה יבנו ביהמ"ק כר' דאבני בחמיסר או בליל שיחסי, ולכאורה היא השמא תחזיק שיבנה בירוש' או בלילה כר' אמנם לפי האמור כי י"ד על כס ית כר' שבי"ד בניסן אז תהיה מלחמה לה' בעמלק, וידוע שתחילת צדין להיות מחיית עמלק ואח"כ בנין ביהמ"ק, או הששא דריב"ז היג קרובה, שקודם אי אפשר להיות בנין בית המקדש על שימחה עמלק בי"ד בניסן ומ"ד אחרי כן בס"י יבנו המקדש, וע' בס' המפואר לר"ש מלכו דרוש לשו"ג ה"ב א, וראה בפסחים שם בשכר שלשה ראשון וכו' שלשה ראשון כר' בשכר אך ביום הראשון תשביתו (דהיינו י"ד בניסן) וכן להכריח זרעו של עשו דכתיב ויצא הראשון אדמתי כר' וראה ש"ת חתם סופר ח"ו סי' צ"ח ובחידושי לפ' לולב הגזול וברד"ו סי' טוה הבכורים בערב פסח הערתי על אמרם בירק"ר פ"ב ב כולל מקום שנאמר, ל"י אינון ז' לעולם לא בעוה"ז ולא בעוה"ט כר' ובכורות כתיב כי לי כל בכור כר', ובכך עתידה עבדה שתחזור לבכורים ע' אוה"ח ויהי מ"ס כ"ח ובספרי גר למאור שם, לכן יתו המינעו למחיית עמלק שהוא לפני בנין ביהמ"ק שאנו מצפים להושעו כנוי ומשוכלל (ראה רש"י הכא ומש"כ להלן) הוא יום החופות לובכורים התכוננות לעבודה.

דאבני בלילה, ברשי' ואי קשיא מדקיי"ל אין בוגין
ביהמ"ק בלילה, ה"מ הבגוי ביד אדם אבל מקדש העתיק שאנו
מצפים כנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנאמר מנעו וז'

כוננו ירוך, וע' זהר בראשית כ"ח סע"א גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון דקדמאי אתבני על ידא דבר נש והאי על ידיו דקדשא בריך הוא ובניד אמר ה' לא יבנה בית כו' מהניע וירא קי"ד סע"א נשבע הקב"ה לבנות ירושלם ושלח תהרס לעולמים דאר"י עתיד הקב"ה לחדש עולמו ולבנות ירושלם ולהורידה כנניה מלמעלה כו' וישב קפ"ג סע"ב ירושלם הבנויה דמין קדשא בריך הוא לנחחא לה לירושלם דלעילא דקדא יאות כו' בשלה נ"ט סע"א אמר רבי שמעון ה"ח בקדמיתא נד אתבני בי מקדשא לתתא לא אתבני אלא ברינא ורוגזו כו' לומנא דאתי זמין קב"ה למבני ליה ולאתקנא ליה בדרגא אחרא עלאה כו' משפטים ק"ח סע"א ב"נ כו' בנו בי מקדשא לתתא בקדמיתא עבדו שירי קרתא ולבסוף עבדו בי מקדשא אבל קב"ה לא הכי אלא בני בי מקדשא בקדמיתא ולבסוף כו' יוחי ס' משמאי ויתבי ליה על אתריה כדון יבנה תומת ירושלם וכו' וע' פנחס רכ"א א עד כען בנינא קדמא דקב"ה לא היה בעלמא ולדינא דאתי כתוב בונה ירושלם ה' איהו ולא אחרא כו' ובנצוצי אורות שם דמסעם זה כתב הרמ"ל לומר יהר"ם שתבנה ביהמ"ק ולא שיבנה ובחוקיו הכ"א (ס' ע"ב) בההוא זמנא אתבני ביתא דשכינתא דאיהי בית הבחירה ע"י דקב"ה וע' תנחומא נח י"א שלש שבועות כו' שהוא בכבודו בונה אותה כו' שם ס"פ פקודי שמעשה ירוך אינן זה בנין ביהמ"ק שיבנה ב"ב [מוכר בתום] שבועות ס"ז רע"ב, ובילקוט תהלים תתמ"ח ה' לאורך ימים לא כבראשונה שלמה בנה אותו וחורב, עזרא בנה אותו וחורב, אבל אהא לאורך ימים, וע' רש"י ראש השנה ל' ע"א סו"ה א"ג, שרית הרשב"א מ"ד ס"י קפ"ו, באר הגולה למהר"ל פכ"ה, ובסדר הגרי"א ושיח יצחק (ירושלם הרצ"ה) פ"י הדרגו בבנינו (ע' קע"ב) מובא בשם הגר"ל דיסקין עה"פ טבעו בארץ שעריה שנגנוו השערים ולכאורה לא היה צורך נגנוו אחר שעתיד המקדש להגלות ולבוא בגוי, וחזק מזה נפליא הן יהיו ישראל נכלמים ולא תהיה שמחתם שלימה אם ימנע מהם לקיים מצות עשה חביבה זו של ועשו לי מקדש, אמנם זה היה מהחכמה העליונה שנגנוו השערים וכשירד המקדש מן השמים יעמידו זקני ישראל את השערים הנגנוו ומבואר בגמ' בבא בתרא נ"ג שהעמיקו דלתות כאלו בנאו והיו ושמחנו בתקונן.

מ"ב ע"א, קמן כו' יודע לדרב אביו לומר תורה וק"ש ע' זהר חדש בראשית י"ט רע"ג ריש פרשת ח אר"י איר האי מאן דאתליד ליה בר כו' שרי למלא חובה עליה לאלפא ליה פסוקי דאורייתא כו'.

ע"ב, והחזינן זורקין אותם לפניהם, ע' זהר שלח קע"ה ב ותנינן תשמישי מצוה נזרקין, ואי תימא הא לולב וערבה כו' תשמישי קדושה אינן אמאי נזרקין, אלא תשמישי קדושה בגין דרשימין ככותביה דסטא קדישא כו', וע' סו"ו אר"ח ס"י הרב"א ס"ק י"ד מקנטי.

ס"ד ע"א, ו-א עריבה יסוד נביאים, ע' תקי"ז תי"ג (כ"ט סע"א) תרי בדי ערבות לקבל הדין שוקין ובניצוצי שם מזהר צו ל"ה א גביאי קיימא לתתא באתר דאקרן גצח והוד כו' את ה' בלק קצ"ג ב תרי בדי ערבות דכל ציטא דנביאי מתמן אתיא כו' את ה' והו יסוד נביאים אחרונים חגי זכריה מלאכי ובס' נפש היה ס' תרי"ד שבהגי ב' מבואר כי ביום הושענא רבא היה דבר ה' אליו כי גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון והו יסוד מה שקלטו יופי לך מבח סוכה פ"ד מ"ה, וע' ירושלמי ראש השנה פ"ד ה"ט כתוב האותי יום יום ידרושין זה תקוע, וערבה כו' הרי שהשנה ליום הדין לר"ה ונמש"כ להלן מ"ה א. וכהשמטות להר בראשית רז"ו ב בלילה בתראה דלגא כו' ניצוצי אות ג.

מ"ה ע"א, בכל יום מקיפין את המזבח כו', ע' ותי' ויקרא כ"ד סע"א.

ואתו יום מקיפין את המזבח ז' פעמים כו', ע' ותי' תרומה קמ"ב סע"א בלילה בתראה רחנא דקא נפקין מחנין מ"א מלכא כו' ובנצוצי אות ה' מרד"ק הושע ב' יג בשם ר' סעוריה גאון חגה ג' רגלין, וכל מעודה ר"ה יתח"פ ושמיני עשרת כו' ויעיין בזהר צו ל"ב א בהאי יומא פקיד מלכא למחנה פתקין לסנטריא ומסתימי דינין כו' ניצוצי אות ז' מהגהות הגר"ל לתשובות הגאונים שצ"ח ס"י פ' וס"י שמ"א, וע"ז יחיד ר"ב ע"א ניצוצי אות ז' מאותת"מ שביליל הושענא רבא נוחם אצל א"ן הפתקין נמטרין לסנטריא עד ליל שמיני עצרת כו' ה"ח ס"ו חסידים ס"י תנ"ג בליל הושענא רבא ותמנין ובהגהות מקיפין שם מרקט ס"י רכ"א, רבינו בחיי פ' שלח, כד הקמח ערך ערוהו ומס' משה ס"י תתקנ"ו.

ר"א אנו יחו הושיע' נא, ע' זהר בראשית כ"ג א קב"ה ושכינתיה דאתמר בהוא אנוי וה"ו כו', סוף שמות ע"ז ע"א צירוף א וה"ו ובניצוצי שם מפי ר"א אבן עזרא שמות ל"ג כ"א, נסיקתו זותרתא לקח טוב בשלח י"ד כ"א (ועיין בשער הכולל שבט"ו סדור הרב התניא פמ"ה שהניקח ותי במלאפוט לא בתו"ש) ע"י איכה רבתי פתיחה ל"ד וה"ו אסור בויקים כו' וראה שו"ת תפארת זיו ס"י ד' אות יט, ועמש"כ להלן בבראשית ובה ע"ז י"ב ויעיין ברע"מ פנחס רכ"ב סע"ב שמרה נפשי כי חסיד אני כו' שאתחד עם אנוי דאתמר ב"ה אנוי ח"ו, שם רכ"ז א, תצא רע"ז ב, תקוני זהר חדש קט"ז ד, וע' במדבר רבה פ"ג ד ואני הנה לקחתי כו' רבנן אמרי כל מקום שנאמר בו ואני כביכול הקב"ה וה"ו דמי כו' ומש"כ שם, וע' זהר ותי רכ"ה א רוח קדשא דאנוי אני ניצוצי אות ה', פנחס רמ"ז רע"א ואני בתוך הגולה כו', תצא רע"ז א אני ה' לא שניתי אות טו, שם רפ"א א, וראה מש"כ לעיל בביכור ל"ג ע"א, ה"א.

רש"י ד"ה אני וה"ו כו' מע"ב שמות הן הנקייפין בשלש מקראות כו', ע' זהר סוף כרך שמות רס"ט ע"ב — ע"ד ע"א ובניצוצי שם, בראשית י"ז א אות ב, ס"פ ושלח קע"ט א אות א צו ל"ד ב אות י', תצא רע"ז ב אות ז', וראה במגלה עמלקין אהנן קפ"ט ש"כ שם של ע"ב יש בו כל כ"ב אותיות חוץ מאות ה, וכן בשלש פסוקי ימין שבחורה ימינן ה' נאדרי כבת, נסית ימינן מימינו אני דת למו, יש בכל אחד כל אותיות ולא נעלם רק אות ה, וכן בפס' וללוי אמר תומך ואוריך ג"כ נעלם ה, וכן בפס' ארון וכסותו וכרוכבין (וע' בכלל יקר ושפתי חכמים תרומה כ"ה יא אות ק, וכן בפרשת סוטה, וכן בכל תמניא אפי באות ק, וכן בי"א סליחות שהתפלל שלמה על ביהמ"ק ה' במלכים ה' ברה"י בכל א"ל א"ן בהם גימיל כו' עיי"ש, וראה ניצוצי זהר ס"פ בשלח קע"ט א אות א מקבלת ר"י החסיד, והנה הצירוף האותיות משם ע"ב הוא "מוס" וראה בפ"י הגי' יצחק חיות לתהלים כ"ז לדרד ה' אויני וישעי כו' (ירושלם תש"ה ע' ב"ד) ע"ד תהור צו ל"ד א "מוס" אין ב"ן אלו סנהדרין דאינון לקבל ע"ב שמהן, דר"ל שלכאורה הווי הגמולותין אינם רק ע"א על זה סיימו ו"מוס" אין ב"ן עיי"ש, ובהור תרומה קל"ב ב, ותקרוז תכ"ב (ס"ד ב).

ר"א ל"ה ולך מזבח כו', ע' זהר ותי רל"ב ב מאן אינון י"ה שמא עלאה על כלא כו', בראשית ט"ז ב רוא דאנא אמנא דאיהי י"ה, בלק קפ"ה ב אם עונות חשמר י"ה אם חובין נגיאא עד דטלקין לגבי אבא ואמא כו', ועמש"כ בס' נפש חיה ס"י כ"ב סע"ב.

ע"ב, ואמר חזקיה אר"י משום רשב"י יכול אני למפור את כל העולם כולו מן הדין כו', ע' זהר ותי רכ"ה רע"א דאמר

זכריה

פרק ו

א וְאָשַׁב וְאָשָׂא עֵינָי וְנִרְאָה וְהָיָה אַרְבַּע מֵרְכָבוֹת יִצְאוֹת מִבֵּין שְׁנֵי הַהָרִים וְהַהָרִים הָרִי נִחֻשֶׁת: **ב**
בְּמֵרְכָבָה הָרֵאשֹׁנָה סוּסִים אַדְמִיִּים וּבְמֵרְכָבָה הַשְּׁנִיָּת סוּסִים שְׁחֹרִיִּים: **ג** וּבְמֵרְכָבָה הַשְּׁלִישִׁית סוּסִים
לְבָנִים וּבְמֵרְכָבָה הָרְבִיעִית סוּסִים בְּרָדִים אֲמֻצִּים: **ד** וְאָשַׁן וְאָמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מַה אֵלֶּה אֲדֹנָי:
ה וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה אַרְבַּע רִחוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹצְאוֹת מִהַתִּיצֵב עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: **ו** אֲשֶׁר
בָּהּ הַסּוּסִים הַשְּׁחֹרִים יִצְאִים אֶל אֶרֶץ צָפוֹן וְהַלְבָּנִים יִצְאוּ אֶל אַחֲרֵיהֶם וְהַבְּרָדִים יִצְאוּ אֶל אֶרֶץ
הַתִּימָן: **ז** וְהָאֲמֻצִּים יִצְאוּ וַיִּבְקְשׁוּ לְלַכֵּת לְהַתְּהַלֵּךְ בְּאֶרֶץ וַיֹּאמֶר לָכֵן הַתְּהַלְכוּ בְּאֶרֶץ וַתַּתְּהַלְכֶנָּה
בְּאֶרֶץ: **ח** וַיִּזְעַק אֹתִי וַיְדַבֵּר אֵלַי לֵאמֹר רְאֵה הַיּוֹצְאִים אֶל אֶרֶץ צָפוֹן הֵנִיחוּ אֶת רִחוֹי בְּאֶרֶץ צָפוֹן: **ט**
וַיְהִי דְבַר יי' אֵלַי לֵאמֹר: **י** לְקוֹחַ מֵאֵת הַגּוֹלָה מִחֻלְדֵי וּמֵאֵת טוֹבִיָּה וּמֵאֵת יַדְעִיָּה וּבָאת אִתָּה בַּיּוֹם
הַהוּא וּבָאת בֵּית יִאשִׁיָּה בֶן צְפַנְיָה אֲשֶׁר בָּאוּ מִבָּבֶל: **יא** וְלִקְחָתְךָ כֶּסֶף וְזָהָב וְעָשִׂית עֲטֹרוֹת וְשִׂמְתָּ
בְּרֵאשִׁי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל: **יב** וְאָמַרְתְּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יי' צְבָאוֹת לֵאמֹר הִנֵּה אִישׁ
צִמְחַ שְׁמוֹ וּמִתְחַתֵּיו יִצְמַח וּבָנָה אֶת הַיִּכְלָל יי': **יג** וְהוּא יִבְנֶה אֶת הַיִּכְלָל יי' וְהוּא יִשָּׂא הוֹד וַיֵּשֶׁב וַיִּמְשַׁל
עַל כְּסֵאוֹ וְהָיָה כֶּהֵן עַל כְּסֵאוֹ וְעֲצַת שְׁלוֹם תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם: **יד** וְהָעֲטֹרוֹת תִּהְיֶה לְחֻלְסָם וְלִטוֹבִיָּה
וְלַיַּדְעִיָּה וְלָחוּן בֶּן צְפַנְיָה לְזָכְרוֹן בְּהִיכַל יי': **טו** וְרַחוּקִים יָבֹאוּ וּבְנוּ בְּהִיכַל יי' וַיִּדְעַתְּם כִּי יי' צְבָאוֹת
שִׁלְחָנִי אֵלֵיכֶם וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַעְתֶּם בְּקוֹל יי' אֱלֹהֵיכֶם:

וְנַחֲמָדְהוּ: גְבוּזָה וְחָדַל אִישִׁים אִישׁ
 מְכַאֲבוֹת וִידוּעַ חֲלִי וּכְמִסְתֵּר פְּנִים
 מִפְּנֵי גְבוּזָה וְלֹא חֲשַׁבְנָהּוּ: ד אֲכַן חֲלִינֵנוּ
 הוּא נֶשְׂא וּמְכַאֲבֵינוּ סְבָלָם וְאַנְחָנוּ
 חֲשַׁבְנָהּוּ נְגוּעַ מִפֶּה אֱלֹהִים וּמְעַנָּה:
 ה וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשַׁעֵנוּ מְדַבָּא

קודשא זיניה דכל דין ויגיה
 יסתפל ביה: (א) ככן יתי לבישרין
 ויפסיק יקר כל מלקתא זוזן
 חלשין ודון הא פאנש פישין
 ומזומן למרעין וכמא דמות
 מסלקא אפי שכנתא מנא
 בסירין ולא חשיבין: (ב) ככן
 על חובנא הוא יבעי ועינינא
 בדילה ישתבקון ואנונא
 חשיבין פתישין מן מן קוים

י ומענן: (ה) והוא יבני בית מקדשא דאתחל בחובנא אתמסר בעינתא ובאולפנה שלמא יסגי עלנא וכד נשנית

תולדות אהרן

רש"י

מתחלה צאץ מראה היאך נחמדהו, ונחמדהו נבזה. עקרים מ"ד פ"ג: אכן חלינו. סנהדרין צח: והוא נוטיל. תמונה הוא: (ג) נבזה וחלל אישים. היה, כן דרך הנביא הזה מזכיר כל ישראל כאיש אחד אל תירא עזדי יעקב ואף כאן הנה ישכיל עזדי צבית יעקב אמר ישכיל לי הכלמה הוא כמו ויהי דוד לכל דרכיו משכיל (ש"א יח): וכמסתיר פנים ממונו. מרוב צשתס ושפלותס היו כמסתיר פנים ממנו חזושי פנים צטומן כדי שלא נראה אותס כלדס מנוגע שמסתיר פניו וירא מהציט: (ד) אכן חלינו הוא נשא. אכן לי אכל ככל מקום אכל עמה אנו רוביטס שלא מחמ' שפלותו צל לו אלא מיוסר היה ציסורין: ואנחנו חשבנורהו. אנו היינו סבורים שהוא צנבוי

מצודת ציון

מצודת דוד

בבורה ולזה היינו מתעבים אותו: (ג) נבזה וחלל אישים. על כי היה נבזה בעיני כל והיה חלל מאנשים כי לא היה מי מהעכו"ם מתחבר עמו לגדל שפלותו והיה בעל מכאובות וידוע ומוחזק לכל כבעל חליים ולא היינו יכולים לראות בפניו כאלו הסתיר פניו ממנו לבל ראותו ר"ל שהיה בכל עת ממונה בגלות וביסורין ובשפלות עד שהיינו ממאסים להסתכל בפניו: נבזה ולא חשבנורהו. ר"ל לכן היה נבזה בעינינו ולא היינו מחשיבים אותו כי אמרנו יד ה' עשתה זאת כי מאס בו: (ד) אכן חלינו הוא נשא. אבל באמת לא מאס בו ה' כי כל חלי וכל מכאוב אשר סבל הכל בא מפאת עצמינו מה שהיינו מחליאים ומכאובים אותו ברוע בחירתנו: ואנחנו חשבנורהו. אבל אנחנו טעינו וחשבנו אותו לנגוע ומוכה מאלהים כי מאס בו ועל ידו הוא מעונה ביסורים: (ה) והוא מחולל מפשעינו. האמת שהוא מה' אבל לא באה בעבור מאסו בו ברוע מעללינו אך בעבור פשעינו נתמלא חלחלה להיות פשעי כל העכו"ם מתכפרים בהיסורין הבאים עליו: מדובא מעונותינו. נטל הדבר במ"ש:

ביאור המלות

חזון ישעיהו - מלבי"ם

ביאור הענין

נחמדהו להכיר ממשלתו: (ג) נבזה אחר שצייר איך חסר כל המעלות מוסף לצייר איך היו לו עוד כל החסרונות, שהוא נבזה מצד תכונותיו הנפשיות והמוסריות, וחלל אישום מצד טבע גופו אינו מתדמה לאישים אחרים כלל, והנה יש מי שחסרו לו המעלות המנעיות והנפשיות, ומימ הוא בריא אולם כי גם הבע"ח הבלתי מדבר גופו בריא וחזק אבל ישראל הוא, איש מכאובות וידוע חלי, ר"ל איש מכאובות ע"י אחרים שהכל מוסים ומכאיבים אותו במכות אכזריות, וידוע חולי מעצמו יש בו חולי מתדבקת מושרשת בו מיצירתו, וכמסתיר פנים ר"ל הנה ומבטן ויין שמו שהוא בתכלית העוני והיסורים הכל מרחמים עליו, אבל הוא דומה כדבר מאוס ומנוה, והכל מסתירים פניהם ממנו שלא

נ"ך מקראות גדולות המאיר לישראל - ז (ישעיהו) מקראות גדולות עמוד מס 664 הדפס ע"י תכנת אוצר החכמה

**יחזקאל
פרק לט**

א ואתה בן אדם הנבא על גוג ואמרת כה אמר אדני אלהים הנני אליך גוג נשיא ראש משך וחבל: **ב** ושבבתך וששאתיך והעליתיך מידכתי צפון והבאותה על הרי ישראל: **ג** והכיתי קשתך מיד שמאוקך וחציית מיד ימינה אפיל: **ד** על הרי ישראל תפול אתה וכל אגפיד ועמים אשר אתך לניס צפור כל כנף וחיית השדה נתתיך לאכלה: **ה** על פני השדה תפול כי אני דברתי נאם אדני אלהים: **ו** ושלחתי אש במגוג ובישבי האיים לבטח וידעו כי אני יי: **ז** ואת שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל ולא אחל את שם קדשי עוד וידעו הגוים כי אני יי קדוש בישראל: **ח** הנה באה ונהיתה נאם אדני אלהים הוא היום אשר דברתי: **ט** ויצאו ישבי ערי ישראל ובערו והשיקו בנשק ומגן וצנה בקלע ובחצים ובמקל יד וברמח ובערו בהם אש שבע שנים: **י** ולא ישאו עצים מן השדה ולא יחטבו מן היערים כי בנשק יבערו אש ושללו את שלליהם ויחזו את בוזיהם נאם אדני אלהים: **יא** והיה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר בישראל גי העברים קדמת הים וחסמת היא את העברים וקברו שם את גוג ואת כל המונו וקראו גיא המון גוג: **יב** וקברום בית ישראל למען טהר את הארץ שבעה וחדשים: **יג** וקברו כל עם הארץ והיה להם לשם יום הכבדי נאם אדני אלהים: **יד** ואנשי תמיד יבדילו עברים בארץ מקברים את העברים את הנותרים על פני הארץ לטהרה מקצה שבועה וחדשים וחדשים: **טו** ועברו העברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל גיא המון גוג: **טז** וגם שם עיר המונה וטהרו הארץ: **יז** ואתה בן אדם כה אמר אדני אלהים אולי לצפור כל כנף ולכל חית השדה הקבצו ובאו האספז מסביב על זבחי אשר אני זבח לכם זבח גדולי על הרי ישראל ואכלתם בשר ושתיתם דם: **יח** בשר גבורים תאכלו ודם נשיאי הארץ תשתו אליב כרים ועתתים פרים מריאי בשן כלם: **יט** ואכלתם חלב לשבעה ושתיתם דם לשכרון מזבחי אשר זבחתי לכם: **כ** ושבעתם על שלחני סוס ורכב גבור וכל איש מלחמה נאם אדני אלהים: **כא** ונתתי את כבודי בגוים וראו כל הגוים את משפטי אשר עשיתי ואת ידי אשר שמתי בהם: **כב** וידעו ביר ישראל כי אני יי אלהיהם מן היום והלאה: **כג** וידעו הגוים כי בעונם גלו בית ישראל ועל אשר מעלו בי ואסתר פני מהם ואתנם ביד צריהם ויפלו בחרב כלם: **כד** כטמאתם וכפשעיתם עשיתי אתם ואסתר פני מהם: **כה** לכן כה אמר אדני אלהים עתה אשיב את שבות יעקב ורדו מתי כל בית ישראל ומנאתי לשם קדשי: **כו** ונשו את כלמתם ואת כל מעלם אשר מעלו בי בשבתם וני אדמתם לבטח ואין מחריד: **כז** בשובבי אותם מן העמים וקבצתי אתם מארצות איביהם ונקדשתי במ לעיני הגוים רבים: **כח** וידעו כי אני יי אלהיהם בהגלותי אתם אל הגוים וכנסתים על אדמתם ולא אותיר עוד מהם שם: **כט** ולא אסתיר עוד פני מהם אשר שפכתי את רחמי על בית ישראל נאם אדני אלהים:

ויקרא רבה (וילנא) פרשת צו

אבא ורבי ינאי חד אמר לאחר מתן תורה נתגייר יתרו וחד אמר קודם מתן תורה נתגייר יתרו א"ר הונא ולא פליגי מ"ד קודם מתן תורה נתגייר יתרו כמ"ד שלמים הקריבו בני נח, ומאן דאמר לאחר מתן תורה נתגייר יתרו כמאן דאמר עולות הקריבו בני נח ודא מסייע ליה לרבי יוסי בר חנינא (שיר/השירים/ ד) עורי צפון ובואי תימן עורי צפון זו עולה שנשחטה בצפון, ולמה קורא אותה עורי דבר שהוא ישן ונתעורר, ובואי תימן זו תודה שנשחטה בדרום ולמה קורא אותה ובואי דבר שהוא חידוש ואף קריא מסייע לר' יוסי בר חנינא (ויקרא ו) זאת תורת העולה היא העולה שהקריבו בני נח וכדו דאתו שלמים, זאת תורת זבח השלמים אשר הקריבו לה' אין כתיב כאן אלא אשר יקריבו לה' מכאן ולהבא, מה מקיים רבי אלעזר לקרייה דרבי יוסי ברבי חנינא עורי צפון לכשיתעוררו הגליות הנתונות בצפון יבאו ויחנו בדרום שנא' (ירמיה לא) הנני מביא אותם מארץ צפון לכשיתעורר גוג הנתון בצפון יבא ויפול בדרום כמה דתימא (יחזקאל לט) ושובבתיך וששאתיך והעליתיך מירכתי צפון מלך * המש"ח שנתון בצפון יבא ויבנה בהמ"ק הנתון בדרום הה"ד (ישעיה מא) העירותי מצפון ויאת ממזרח שמש א"ר יוסי בשם רבי בנימין בר לוי לפי שבעולם הזה בזמן שרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת ובזמן שרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת אבל לעתיד לבא אמר הקב"ה אני מביא ארגסטס בעולם שמשמשות בו שתי רוחות הה"ד (שם/ישעיהו/ מג) אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ אמר רבי יוחנן למדתך תורה דרך דרך שאין חתן נכנס לחופה אלא א"כ נותנת לו כלה רשות הה"ד (שיר/השירים/ ד) יבוא דודי לגנן ויאכל פרי מגדיו ואח"כ באתי לגני אחותי כלה.

ז רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן בשם ר' מנחם דגליא לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבת תורה אינו בטל כל

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

א"ר הונא - ב"ר - וואס ווארן אל - ז"ל וויקרא
ווא יוסף ז"ל - וויקרא ב"ר וואס

תלמוד ירושלמי (ונציה) מסכת מגילה פרק א דף עב טור ג/ה"א

חנינה עורי צפון ובואי תימן עורי צפון זה העולה שנשחטת בצפון מהו עורי דבר שהיה ישן ונתעורר
 ובואי תימן אילו שלמים שהן נשחטין בדרום מהו בואי דבר שהיה של חידוש מה עבד לה רבי יוסי
 * בר חנינה לכשיתעוררו הגליות שהן נתונות בצפון ויבואו יבנו בית המקדש שהוא נתון בדרום ר'
 אבא בריה דר' פפי ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אופי דין קרייה מסייע לר' יוסי בן חנינה זאת תורת
 העולה היא העולה שהיו בני נח מקריבין כד הוא אתי גבי שלמים אמ' זאת תורת זבח השלמים
 אשר הקריב אין כתוב כאן אלא אשר יקריב מיכן ולהבא פרים הנשרפים ושעירים הנשרפין איכן הן
 נשרפין על גבי הקבר מן מה דתנינן אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים כיני מתניתא אין
 בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים בלבד ודלא כרבי יודה דרבי יודה אמר חטאת פסח ליחיד
 בבמה גדולה אין חטאת פסח ליחיד בבמה קטנה תני אמר רבי יהודה כל מה שהציבור מקריב
 באוהל מועד שבמדבר הוא מקריב באוהל מועד שבגלגל מה בין אוהל מועד שבמדבר לאוהל מועד
 שבגלגל אוהל מועד שבמדבר לא היה לו היתר במה אהל מועד שבגלגל היה לו היתר במה ובמתו
 בראש' גג ואין מקריב עליה אלא עולה ושלמים בלבד וחכמים אומרים כל מה שהציבור והיחיד
 מקריבין באוהל מועד שבמדב' מקריבין באוהל מועד שבגלגל מה טעמא דרבי יודה לא תעשו בגלגל
 ככל אשר אנחנו עושים פה היום מה תעשו שם דבר שהוא בא לידי ישרות ואי זו זו עולה ושלמים
 מה טעמון דרבנן במקום איש הישר בעיניו יעשה לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום ומה
 תעשו שם דבר שהוא בא לידי ישרות ואי זו זו עולה ושלמים ר' יהודה אומר היחיד הוזהר והיחיד
 הותר הוזהר ובמתו בראש גג והותר לעולה ושלמים רבנן אמרי אף הציבור והיחיד הוזהרו ציבור
 הותר מכללו יחיד לן באיסורו תני בשם רבי שמעון הציבור אינו מביא אלא מה שקבע עליו הכתוב
 סבר ר"ש משנקבע מעשר שני עוד לא פסק מה ביניהון רבי בא בר ממל אמר פר העלם דבר ביניהון
 ר' יוסה אומ' נדבת הציבור ביניהון

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

כי שמחתני ה' בפעלך כמעשה ידיך ארנן. כי שמחתני ה' בפעלך זה אהל מועד, כמעשה ידיך ארנן זה בנין בית המקדש שיכונה כמזבח כימינו" ע"ש. וכמדרש תהלים (מזמור כ"ב סימן ט'): "עורה בחרבן בית ראשון שעתיד להכנות על ידי עזרא, עורה בחרבן בית שני שעתיד להכנות על ידי בנין שלם הדא הוא דכתוב בונה ירושלים ה' נדתי ישראל יכנס", ועוד כמדרש תהלים (מזמור צ"ג) עדותיך נאמנו מאד, אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם השפלת קולה של תורה וקולו של בית המקדש וכו'. לכך נאמר לביתך נאווה קודש ה' לאורך ימים, שלמה בנה אותו וחרב, עזרא בנה אותו וחזר, אבל אתה לאורך ימים, ובתנא דבי אליהו רבה (פרק ל'): "אהלי שורד כביכול אין בית המקדש נבנה ביד אדם אלא בידו של הקב"ה בלבד, שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך ואומד נורא אלהים ממקדשיך", וכפסיקתא רבתי (פ"ט ס"א): "מקדש ראשון ושני שבנאום בשר ימים נפלו ביד שונא, אבל מקדש אחרון שהקב"ה בונה אותו שנאמר בונה ירושלים ה' נדתי ישראל יכנס, שוב לא יחרב לכך נאמר אהלי שורד" ע"ש. ועוד מצאתי במדרש הובא בספרו כד הקמח לרבינו בחיי ז"ל (ערך פסח כ' דס"ח ר"ב ר"ה ואמרו): "ואמרו במדרש בית ראשון ושני שנעשו על ידי אדם, והם שלמה וכורש, לפי שסופן להחרב נקראו על שמו של בשר ודם, אבל הבית השלישי שעתיד להיות הכנין בנין שמים ועתיד להתקיים לעולם, לכך נקרא על שמו של הקב"ה וכו' ע"ש, ובמדרש עשרת הדברות (דף ר"ה): "יוריד הקב"ה בית המקדש שבזבול לירושלים של מטה", ע"ש, וכן הוא בדוכתינן סגיאין בזהר הקדוש שבנין בית שלישי לא יהיה על ידי אדם אלא השי"ת יבנהו, וכמו שצייננו בארוכה בספר שערי זהר (סוכה מ"א א') עיין שם, וע"ע לו בספרו נר למאור (ויקרא דף כ' עמוד א'), וכל זה מורה כשיטת רש"י

על מלך המשיח קאי, ואחריו נמשך כמצודת דוד שם, עיין בס'.
ובהמשך השנים ראיתי ששיטות רש"י והרמב"ם ז"ל אם מלך המשיח הוא בונה בית המקדש, כבר מצאנו כדבריהם בדברות רבותינו ז"ל, דהנה במדרש ויקרא רבה (פ"ט ס"ו) איתא: "מלך המשיח שנתון בצפון יבוא ויבנה בית המקדש הנתון בדרום" וכן הוא במדרש במדבר רבה (פ"ג ס"ב) ובמדרש שיר השירים רבה (פ"ד ס"ט) ע"ש, ועיין ביפה תואר לויקרא רבה (שם) ויפה קול לשיר השירים רבה שם, ובמדרש תהלים (מזמור כ"ט ס"ב דקל"ז ע"ב) איתא: "ובהיכלו כולו אומר כבוד, כיין שיבא משיח ויפרע מרשעי אומות העולם, מיד בית המקדש נבנה לכך הוא אומר אלהי דוד בונה ירושלים", ופשטו שעל ידי מלך המשיח נבנה המקדש, (וי"ל), ובמדרש רבינו דוד הנגיד (פרשת פקודי דף ר"ט): "המשיח יבוא ויגאלם מהרה, ויבנה להם בית המקדש ויחזיר להם השכינה", ואזיל כשיטת זקינו הרמב"ם ז"ל, ועיין במסכת שבת (ק"ט סע"ב): "אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש", ופשטו משמע דעל בנין בית המקדש השלישי נתכוונו, ואי נימא דמן השמים ירד ואינו נבנה על ידי בשר ודם מאי קאמרי, אלא שמע מינה דבידי בני אדם יבנה המקדש השלישי, ובמדרש אלפ"א ביתור"ת (הנדפס בספר כתי מדרשות ח"א דף תל"ח) מצאתי: "מלמד שיבא משיח על ישראל ויכנס גליותיהן של ישראל לירושלים ובונה את ירושלים" וכו'. וכל זה כשיטת הרמב"ם ז"ל.
ולעומת זה צא וראה במדרש תנחומא (פרשת נח סימן י"א): "שלוש שבועות שנשבע הקב"ה בפירושו לישראל וכו' בחצרות קדשי זו ירושלים ונשבע שהוא ככבודו בונה אותה שנאמר בונה ירושלים ה' וכו', ועוד במדרש תנחומא (ס"פ פקודי) ועל זה אמר דוד המלך

כותר: הערות וביאורים בדבר רבותינו: תפלה; שלוחי מצוה אין ניזוקין; עבד כנעני יוצא בשן ועין; שמונה פסוקים אחרונים שבחז"ל כתב עת: מקבציאל יד, קיג - קמא
 ** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - או"ב בר-אילן**

ד"ה ליבני, ובפירושו הרגמ"ה שם שכתב: "ולא חשיב עיקר בנין כל זמן שלא העמיד הדלתות" [ודוק].

והשתא לפי זה יש מקום ליישב נמי פירושו רש"י ז"ל, דאף אמנם יבנה בית שלישי על ידי השי"ת, מכל מקום השערים הרי יבנו על ידי בשר ודם וכנ"ל, והם הם ארבעה החרשים ודעמייהו שיבנוהו ודוק, ועל פי האמור יש לפרש נמי ההיא דשבח (ק"ט כ"ג) דאינן מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין בית המקדש, דמיירי כדאמרן, ויתכן אף ליישב הסתירות בדברות חז"ל בפתגמא דנא, ועיין בזה. וע"ע בענין אם הבית השלישי יבנה בידי בשר ודם או שירד מן השמים בשו"ת בית אפרים אורח חיים (סימן י'), וביאר הגר"י פרלא ז"ל לספר המצוות דרס"ג ז"ל (עשה י"ג) הרכבה יש לי להעיר על דבריו, ולגאון הצדיק הכי צדיק הכהן מלובלין ז"ל בספרו פרי צדיק ח"א (מאמר קדושת השבת ד"ר סע"א ואל"ף, ומה שכתב שם שלא ידע איה מקומו בתחומא, תמוה שהרי מכוון שם בשני מקומות וכמשנ"ת לעיל), ושו"ת משנה שכ"ד (סימן ל"ד) ובקונטרס אחרון שם (סימן ס"ג), ולאדמו"ר הגאון ממונקאטש ז"ל בספר חמשה מאמרות (מאמר עולת חמ"ד דף ר"מ) וז"ל ע"ד, ובספר ילקוט אברהם (דקע"ז ע"ב) וז"ל ע"ד, ולאדמו"ר הגאון מהר"ט מסאטמר ז"ל בספרו ויואל משה (מאמר שלש שבועות סימן ס' ואל"ף), ובספרו דברי יואל (פרשת ויקהל דף סס"ג), ושו"ת ציון לנפש חיה (סימן ל"א), ובמה שכתבתי בזה בהערותי לספרי מעשה נסים לגאון רנ"ך ז"ל (דף קט"ה) ונתבאר עוד במקום אחר בס"ד, ואכמ"ל.

עוד דע דיש בזה שיטות נוספות, שבפסיקתא זוטרת (פרשת בלק) כתב דמשיח בן יוסף יבנה בית המקדש ע"ש, ובמדרש תנחומא הובא ברכיני בחיי (ויקרא י"א ד') אמרו רמלקות אזינן שהם החריבו בית המקדש הם עתידים לבנותו ע"ש, ובתרגום שיר השירים (א' ח') איתא דבית

ז"ל שבנין בית המקדש השלישי יבנה על ידי השי"ת, נוע"ע בכבא קמא (ס' ב') אמר הקב"ה אני עתיד לבנותה כאש וכר"ן.

איברא שראיתי שלכאורה רש"י ז"ל לא השוה מדותיו בזה, שכסוכה (נ"ב ב') אמרו: "ויראני ה' ארבעה חרשים, מאן נינהו ארבעה חרשים, אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חטידא משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק ופרש"י: "חרשים אומנים: משיחים שניהם חרשים לבנין בית המקדש, אליהו חרש אבן שבנה מזבח בהר הכרמל ומצינו שהוא עתיד להשתלח" ע"ש. ולפי מה שכתבנו לעיל שיטת רש"י ז"ל שבנין בית המקדש השלישי יהיה על ידי השי"ת, אם כן מאי האי דכתב שמשח בן דוד ומשיח בן יוסף יהיו חרשים לבנין בית שלישי, והני למה לי, ואח"כ ראיתי בערוך לנו (סוכה מ"א א') עמד בזה ע"ש.

ואפשר לומר על פי האמור בסודר הגר"א אשי ישראל (דף רע"ג) בביאר מטבע תפלת מוסף דשלוש רגלים, וזו לשונו: "והראנו בבנינו ושמחנו בתיקוננו", ענין שינוי הלשון כי אמר הכתוב (איכה א') טבעו בארץ שעריה (שננונו בארץ גם כ"י) אבד ושבר בריחיה, ולכאורה אחר שאנו מובטחים שירד מקדש של אש מן השמים, אם כן לא יזו מטה נגנוו השערים אתמהא, אך הטעם כי זולת זה היו ישראל נכלמים ולא תהיה שמחתם שלימה שתמוע מהם מצות עשה של ועשו לי מקדש, על כן היה מהחכמה העליונה שיגנוו השערים, וכשירד המקדש מן השמים אז יעמידו זקני ישראל את השערים, וקיימא לן המעמיד דלחות בכית כאליו כנאו כמבואר בכבא בתרא (נ"ג ב') ובה תהיה שמחתם שלימה, וזהו שאמרו הראנו בבנינו זה הבנין המשוכלל מלמעלה, ושמחנו בתיקונו הוא העמדת השערים, כן שמעתי כשם הגאון האמיתי מהר"ל דיסקין זצ"ל עכ"ל. ודפח"ח ושפתים ישק, נוע"עין תוספות ב"ב שם

תר: הערות וביאורים בדבר רבותינו: תפלה; שלוחי מצוה אין ניזוקין; עבד כנעני יוצא בשן ועין; שמונה פסוקים אחרונים שבתור כתב עת: מקבציאל יד, קיג - קמא
** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

"וְאֲנִי רוֹצֶה לְחַיּוֹת בְּירוּשָׁלַיִם שֶׁל אֲמַצֵּעַ..."/
יהודה עמיחי

"למה ירושלים תמיד שתיים,

של מעלה ושל מטה

ואני רוצה לחיות בירושלים של אמצע

בלי לחבט את ראשי למעלה ובלי לפצוע את רגלי למטה.."

F 26

לייבניץ הוא מנדולי הפילוסופיה הגרמנים. הוא גם הפילוסוף הרציונלי המשפיע ביותר בעידן המודרני. כפרק שלהלן נתמקד רק באחד משני העקרונות המטאפיזיים החשובים שלו – הוק לייבניץ, שנחשב עמוד תווך בפילוסופיה עד עצם היום הזה.

הספר שאתם מחזיקים בידכם כעת זהה לספר שהחזקתם רק לפני כמה שניות. שני הספרים זהים משום שמדובר למעשה באובייקט אחד והה. יש לכם ביד רק ספר אחד, לא שניים. על אותו משקל, גם כששני בני אדם מביטים בירח משתי נקודות שונות לגמרי על פני כדור הארץ, הם רואים את אותו אובייקט. גם במקרה הזה יש רק אובייקט אחד והה. ללייבניץ מיוחס עיקרון חשוב שאליו הוא מפנה את תשומת לבנו, עקרון איהמוכחנות של הוהים:

אם שני עצמים זהים. דרו שהם כלתי מוכתמים: אין שים הבדל בין התכונות שלהם.

העיקרון אולי נשמע לכם ברור מאליו. ככלות הכול, אם שני דברים הם למעשה אותו אובייקט, כיצד ייתכן שיהיו בנייהם הבדלים?

ובכל זאת, נוכל להעלות לפחות דוגמה אחת שכנגד. אולי במקרה שפכתם קפה על עמודי הספר הזה בחמש הדקות האחרונות. אם כן, לפני חמש דקות היו הדפים לבנים – וכעת הם מוכתמים בכתם חום ומכוער. מכאן נובע שאתם מחזיקים בידכם את אותו ספר בדיוק, אלא שתכונותיו השתנו. גם לעצמים זהים יכולות להיות בכירור תכונות שונות.

אבל בואו לא נדחה את הטיעון של לייבניץ בקלות שכזו. אולי נוכל להציל אותו אם נתחום את התכונות בזמן – לעצם X יש תכונה Y בזמן Z.

קחו לדוגמה את התכונה הבאה: אין עמודים מוכתמים מקפה בשעה 10:00. נניח שהקפה נשפך בין 10:00 ל-10:05. הספר אמנם השתנה, אבל גם ב-10:05 נותרה בעינה אותה תכונה של הספר: לא היו בו עמודים מוכתמים מקפה בשעה 10:00. התכונה הזו של הספר לא השתנתה.

פרק מאימתי

[ה, א] אמר ליה רב נחמן לר' יצחק, מאי דכתיב¹ בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, משום דבקרובך קדוש לא אבוא בעיר, אמר ליה, הכי אמר ר' יוחנן אין הקב"ה נכנס לירושלים של מעלה עד שתבנה ירושלים של מטה². אמר ליה: ומי איכא ירושלים למעלה, אמר ליה: אין, דכתיב³ ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו.

יש בזה טוד. ודע כי ירושלים של מטה וציון ובית המקדש כולם ציורין הם לענינים שכליים דקים מאוד⁴, גם כל ארץ ישראל, ועל כן נקראת הארץ ארץ החיים⁵ ונחלת ה', ועל כן תלויות בארץ כמה מצוות התורה. ועל זה אמרו⁶ כל הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו אלוה. וכלי המקדש ציורים לענינים רוחניים, והוא אמרו⁷ וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר⁸.

[ה, ב] א"ל רב יצחק לרב נחמן הכי א"ר יוחנן⁹ יעקב אבינו לא מת. אמר ליה: בכדי ספרדוה ספדיא וחנטוה חנטיא וקברוה קבריא, אמר ליה: מקרא אני דורש¹¹ ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

- 1 הושע יא ט.
- 2 כג' כ"מ. לפנינו: אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה, ע"י דק"ס אות מ.
- 3 תהלים קכב ג.
- 4 (השווה רבינו בחיי, כד הקמח, ערך נר הנוכה (מהדור' שעוועל עמ' רסז).
- 5 אדר"ג לד י: ארץ ישראל נקראת חיים שנא' (יתזקאל כו כ) ונתתי צבי בארץ חיים. והשווה דברי רבינו בתשובה לאחד מחכמי הגויים להלן עמ' קמה (הע' 25).
- 6 ראה להלן עמ' סט ד"ה החכם.
- 7 כוונות קי ב.
- 8 שמות כה מ.
- 9 השווה דברי רבינו לעיל עמ' נא ולהלן עמ' צה ועמ' קכח.
- 10 בגמ': א"ל רב נחמן לר' יצחק לימא מר מילתא, א"ל וכו', בתר דסעוד א"ל הכי א"ר יוחנן. ורבינו קיצר.
- 11 ירמיה ל י.

משפט לה¹, יאמר: כי כל המשקלות הם לשם ית' והוא שוקל בהם מעשי העולם, המצות והעבירות, קלות וחמורות. מעשהו כל אבני כיס¹, ביאורו: בכל²⁴ אבני כיס, כלומר שכשנ שיש לו כל המשקלות הפלס והמאזנים שהם הכלים ששוקלין בהם גדולים וקטנים, כן יש לו האבנים גדולים וקטנים במה שהוא שוקל, ובא המשל כאלו הוא יתעלה שוקל במשקל הככר והליטרא והאונקיא * עד סוף כל משקל קטן. ומלת, פלס' הוא משקל גדול, וכן אמר: ושקל בפלס הרים²⁵, משקל ההרים בפלס הוא משל על המדה והשיעור שהתריך²⁶ הקב"ה ההרים ביישוב בין הרוח והיישוב, כי לולא ההרים המגינים על היישוב היה העולם חרב מפני תוקף הרוח, והנה ההרים בלי ספק צורך גדול בבריאה ותועלת גדול ביישוב וכונת הכתוב כי הרוח היוצא לעולם הוא במדה ושיעור, כי הוא מוציא הרוח מאוצרותיו כפי שיעור שצריך העולם שלא היה יכול להתקיים בלא רוח, וברא ההרים להגין על המותר שהיה מפסיד קיום העולם וזהו פירוש הכתוב הוה: במשקל פלס, וייחס אל ההרים שהם גדולים מן הגבעות משקל הפלס שהוא גדול מן המאזנים, וזהו שאמר הכתוב: ההרים תרקזו כאילים גבעות כבני צאן²⁷, כי האילים גדולים ובני הצאן קטנים. ועוד ראיה כי הפלס משקל גדול ורחב, הוא שמצינו שיחס אותו הכתוב לדרכי התורה והחכמה כאמרו: פלס מעגל רגליך²⁸, ארח חיים פן תפלס²⁹. ודע פירוש, פלס' בעל כף אחד, ומאזנים' בעל שתי כפות, כי כן המלה הזאת מורה חשבון שנים, כמלת צהרים * מצרים, כי יש אחרת קדמונית * וירושלים של מעלה ושל מטה³⁰, וגם כן שמים * כידוע לחכמי³¹ הקבלה, וכן נקראו האיברים שבגוף * שהם שנים שנים כלשון הוה, ועל כן, מאזנים' בעל שתי כפות, כף זכות וכף חובה, והן הן שתי מדות שהקב"ה מנהיג בהן את עולמו, והן נקראות מדת הדין ומדת רחמים, ושמו המדה הטובה * מאד מרובה שהיא לשון רבים, ומדת הדין לשון יחיד, והטעם בזה * לפי שההויה מרובה על ההפסד. וכן גזר בעל ההיות יתעלה בבריאת העולם במעשה בראשית שתהיה ההויה מרובה מן ההפסד בין בכלל המציאות כולו, בין בכלל העולם השפל, בין בפרטי בני אדם בכל אחד ואחד מהן. בכלל המציאות: הוא שהמציאות נחלק לג' חלקים: עולם המלאכים, ועולם הגלגלים, ועולם השפל³².

השנה סז, א. 74 כן בפירוש רבינו יונה (משלי סז, יא): מעשהו כל אבני כיס, בחסרון גי'ח ומעשהו בכל אבני כיס. 75 ישע' פ, יב. ועיין לעיל אות נהמו בביאור פסוק זה. 76 שהתויד, כו"ר: שברא. 77 תהלים קיז, ו. 78 משלי ד, כז. 79 טס ה, ו. 80 וכן בביאור רבינו לבמדבר יט, יג: וזהו סוד הלשון בשם ירושלים המורה על שנים וכו'. 81 לחכמי, כו"ר: לבעלי. 82 וכן כתב רבינו בביאורו לתורה (בראשית ב, א — עמ' נג: כה, יב — עמ' רסב).

במדת הדין, לא מצאתי. — אמנם ראה להלן בדברי רבינו (בציון 84) שמביא מדרש שבו כתוב מפורש: „מאחר שבראת העולם במדת הדין וכו'". הרי לפנינו שכן היה לפניו במדרש, ואין ספק שזהו מקורו למה שכתב כאן. ועיין בת"ש בראשית א, אות רט. והאונקיא. משקל קטן. כמלת „צהרים". לשון שנים, לפי שהיום נחלק מאורו לשנים: מהבוקר ועד חצי היום הולך ואור, ומחצי היום ולמעלה הולך וערב, והצהרים היא העת שהאור חזק בו בשני הצדדים (לשון הרד"ק בספר השרשים, שרש צהר). והרמב"ן כתב (שמות יב, ו): ואחר הבוקר יקרא העת צהרים... והן שתי שעות התמישית והשישית, והוא מלשון צוהר תעשה לתיבה, כענין זוהר, ויזכיר בהם לשון

רבים בעבור שהן שתיים וכו'. כי יש אחרת קדמונית. עיר קדמונית אחרת, ולפיכך קוראים אותה בלשון רבים: מצרים. — ולא מצאתי סיוע לפירוש זה. וגם כן „שמים". כי יש שמים התחתונים ושמים העליונים (עיין רמב"ן בראשית א, ח — עמ' יט). האיברים שבגוף. כלשון עינים, אזנים, וכיוצא בהם (לשון רבינו במדבר יט, יג). ושמו המדה הטובה. ג'ל הכוונה: מצינו ששם הקב"ה הוא כהמדה הטובה הנזכרת, היינו „בעל הרחמים" (אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תוליה, ויקרא רבה יז, ד), ולא מצינו כינוי כזה על המדה האחרת. וטעם שנקרא כן בעל הרחמים, כי רחמיו מרובים, שהוא לשון מרובה. והטעם בזה. שקוראים „רחמים" בלשון רבים. ודיני

כתבי רבינו בחיי - כד הקמת, שלחן של ארבע, פרקי אבות: בחיי בן אשר אבן חלאוה (1) {35} עמוד מס 369 הדפס ע"י תלמידי אבן

וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם: יְיָ וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בְּבִקְרוֹ וַיִּקַּח אֶת־הָאָבֶן אֲשֶׁר־שָׁם

שפתי חכמים

אלא דרך התרגום הוא כן, כמו תבונה, והוא נמי שם רבו ואפילו הכי תרגומו טובלתו כו"ו, וכן כגד ללבוש ולקמן פ"ב נמי שם רבו הוא ותרגומו כו"ו וכסו, ואם כן שמע מינה שדרך התרגום כן: ד' (מ"ז), נ"ל והמדרש אינו חולק אלא שמפרש הטעם למה דוקא זה המקום הוא שער לעליית התפילה לפי שהוא מכוון נגד בית המקדש של מעלה, ומכל מקום שער השמים הוא דרך משל, כי אין לשמים שער או חלק:

רש"י

וזה שער השמים. מקום מפנה לעלות מטה השמימה. ומדרשו שנית המקדש של מעלה ד' מכוון כנגד צד המקדש של מטה:

רמב"ן

ת. כי אם בית אלהים וזה שער השמים. הוא בית המקדש שהוא שער לעלות משם התפלות והקרבנות לשמים. וכתב רש"י אמר רבי אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא (כ"ד ס"ט ה), הסולם הזה עומד בבאר שבע, ושיפועו מגיע עד בית המקדש, שבאר שבע עומד בדרומו של יהודה, וירושלם בצפונה בגבול שבין יהודה ובנימין, ובית אל היה בצפון של נחלת בנימין, בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף, נמצא סולם רגליו בבאר שבע וראשו בכית אל מגיע שפועו כנגד ירושלם:

התפללתי בו, כיון דהרהר בדעתיה למהדר קפצה ליתו ארעא, מיד ויפגע במקום: הגה בפירוש אומרים שכיון שעלה בלבו בחזן לזוהרי קפצה לו הארץ ופגע במקום שהתפללו בו: אבותיו, לא שחזר לבית אל ולא שקפץ הר המוריה וכו' לשם. וכבראשית רבה (ט"ז י"א) עוד עשו שנויים שרים בקפיצה, אמרו ויילך אל ארם נהרים (לעיל כ"ד י"ג), בר יומו, ואבא היום אל העין, היום יצאתי והייתם כאתי. וביעקב דרשו (כ"ד ס"ח ז) כן, וילך חונה, רבוין אמרין בר יומו:

ושאמרו רבותינו (חולין צ"א:) צדיק זה בא לבית מלוני, ועוד אמרו (פסחים פ"ח) יעקב קראו בית אל, וזו לח היא ולא ירושלם, ומהיכן למדו לומר כן, אני אומר שנעקר הר המוריה ובא לכאן וזו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת חולין (חולין צ"א:) שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל, וזהו ויפגע במקום: ואם תאמר, כשעבר יעקב אבינו על בית המקדש מדוע לא עכבוהו שם, איהו לא ייב דעתיה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכבוהו, איהו עד חרן א"ל, כדאמרינן בפרקי גיד הנשה (שם), וקרא מסייע לן וילך חונה, כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו, ייב דעתיה למהדר, וחזר עד בית אל, קפצה ליה ארעא עד בית אל. כל אלו דברי הרב:

ומה טעם שיקפוץ הר המוריה ויבא עד בית אל אמר שטרח יעקב לחזור מחרן ועד בית אל מתחילי כמה ימים. ועוד, כי בית אל איננו סוף גבול ארץ ישראל מפאת חרן, כי חרן ארץ קדם הוא. ועוד, ענין האמצעות נקרא שפוע הסולם. ועוד, מה טעם להיחזק כנגד בית אל, והאמצע איננו מורה על דבר יציב מכולו:

ולא נראה לי כלל, שאין קפיצת הארץ שהזכירו ביעקב אלא נאותה שאמרו באליעזר עבד אברהם שבא ביום אחד לחרן, כמו שאמרו בסנהדרין (צ"ה:) שלשה קפצה להם הארץ. אליעזר עבד אברהם, ויעקב אבינו, ואבישי בן צרויה. ופירשו אליעזר עבד אברהם, דכתיב (לעיל כ"ד מ"ג) ואבא היום אל העין, למימרא דההוא יומא נפק, יעקב, דכתיב ויפגע במקום. כי מטא לחרן אמר, אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא

אב"א מדרשים הללו ענין אחר להם. אמרו שם בבראשית רבה (ס"ח ה) אמר רבי הושעיה, כתיב כתיב (לעיל כ"ח ז) וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילתי פדנה ארם, ומה תלמוד לומר ויצא יעקב מבאר שבע, אלא אמר, אבא בשעה שבקש לצאת לחוצה לארץ מהיכן הורשה לו, לא מבאר שבע, אף אני הריני דו"ל לבאר שבע, אם נותן לי רשות הריני יוצא ואם לאו איני יוצא, לפיכך הוצרך הכתוב לומר ויצא יעקב מבאר שבע:

וכוונת המדרש הזה כי הם טבורים שיעקב בחברון נתברך שהוא ארץ מגורי אביו, ולשם חזר אליו, שנאמר (להלן לה כ"ו) ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע היא חברון אשר גר שם אבותי ויצחק. ואם כן הכתוב שאמר ויצא יעקב מבאר שבע, כי כאשר צוהו אביו ללכת אל לבן הלך שם למימלא

בעל המורים

(ז) וזה שער השמים ושכבם. למד שבעלות השם פוממן שער השמים והוא זמן טוב למפלה:

ספורנו

זה שער השמים. וזה הסלם שראיתי מורה שמן המקום שבו היה הסלם ישמע האל ית' הנצב עליו את תפלת המחפלים ויפלה

מקראות גדולות מאורות - א (בראשית) תנ"ך. ירושלים. תשנ"ה. עמוד מס 598הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

תורה

שפטם ונמשכים לארץ . או מתגלה ע"י יסוד העפר כל האמחים בהתמוגגות כל בג"י כראוי . וכל שינוי נוצעו כל הגמלאים שבטולם מהחוס ארעא עד שמי רוס הכל הוא משנוי התמוגגות הד' יסודין . שהן השרשין קדמאין . וההתמוגגות הן פנימיות נפש כל דבר . ומאיות ההתמוגגות בפנימיותם נמשך הבדלי הפרטים רבים בכל דבר . בתמוגגות ממשו . וגוון מראהו בדוממים וכן שנוי האמחים בטעמים . והמוגגות וגוונם . וכן שנוי טבעי כל הבעלי חיים . תמוגגות חיבריים מראהם ולורהם ועולמם . משתנה לפי התמוגגות נפש ודמם מד' מרות דליגון הד' יסודין . וכל התמוגגות הד' יסודות נמשך משליעת הרכבים המסודרים במשמרותיהם ברכיית במשארז"ל אין לך כל טעם בארץ שאין לו מזל ברכיית שמכה ואומר לו גדל . והרכבים בממשלוחם מקבלים ע"י מלאכים בשליחותם מד' חיות המרכבה והכל נמשך משם הוי' צ"ה כמבואר בע"ה באריכות . היינו שכל הד' שרשין קדמאין הן הוי' אחת . שרשין ה' יתברך שמו ביה לברוא כל העולם בהתכוות הוי' כוז שכל המליחות ימלאו כח הד' שרשין . גם כל כחות האדם בטבעו ונטיית שכלו ונטיית רצונו משתנים לפי השתנה מזג ד' שרשין דילי . וכמבואר ברע"מ פתחם דף רל"ד ע"ב . אית חיון טבעיות ממנן על גושין דליגון מארבע יסודין ואיגון דכין . ולקבלייכו ארבע חיון דורסין מסאבין על ד' מירדין . מרה חיורא . מרה כומקא . מרה ירוקא . מרה אוכמא . ואית חיון שליות דסחרין לכורסיא . ואית לעילא מנייכו . וגבוהים עליהם . וכה' שרשין דאדם שלעילא הן המה העלם שמהם נמלאים כל לורות הכחות באדם . כמבואר בזהר חדש מדרש העולם בראשית ד' ט' ע"א . ח"ל שהגורא ית"ש ברא את האדם וברא אוהו בללם ובטורה וסבינו מארבעה דברים מובדלים זה מזו . מאש מרות ממים ומעפר וכו' :

וכמבואר בה"ח הקון ל"ח דף ל"ד ע"ב . סליק בראש ורוחא . ונחיה במיח ומשאר . ורוח דמלה וסנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו עולים חרי ויורדים חרי וכו' . שער מנה דכלא . והוא שלפי פנימיות מזג האש והרוח

החכ"ף רנעי האמה וכן משתנים עוד כל שמה לצדדים ולמדים וגם אין מדת יום שזה למדה לילה לא כל יום דומה למדידתו ולמדידתו כלל . ז"ל המחדש כ"ה מעשה בראשית דיקא :

הגה"ה

וידרן שנקרא הוא ית"ש האלקים בעל הכחות כולם . (*) שכל כח פרטי הגמלא בכל העולמות . הכל הוא ית"ש הבעל כח שלהם שמשפיע בהם הכח וגבורה כל רגע ותלויים בידו תמיד לשנותם ולסדרם כרצונו ית"ש :

ואף שהוא גם ממוסף וכל בעל כח שמאל בעולמו וכל שרי מעלה ומטה נקראים אלקים . כח"ש אלהי העמים . פי' כל העמים ילכו אית בשם אלקים . ופי' זהר ויקרא ח' ט"ו וכו' בלק ר"ח א' ענין ויבואו אלקים דהוי' באצותם ולכן וכל העם פ"י השר שלו . כי הם ממוספים

עליהם להדינם . וכן דיני משה נקראים אלקים ושמאלו וכו' א"ל ושמאל חד מכל שאר שמאן וכו' פ"ש . אמנם כלם אין הכח שלהם משתנים רק ממה שקבע בהם הוא ית"ש כח וגבורה להיות ממוספים וכו' לכן נקרא הוא ית"ש אלקי האלקים וכן כתיב כי גדול ה' מכל האלהים . השתחוו לו כל האלים . וגם השבדי סוכנים קדושים אורחו יתברך אלהא דלאהין ולכן נקראים אלהים אמרים ר"ל שיהיו הכח שלהם משתנים רק ממה הגבוה ממנו והגבוה ממנו טורח ל"ג שמו מהבט שעליו עד הבעל כח האמיתי של כולם הוא ית"ש ולכן נקראו (ימיה י"א) וה' אלקים אחת . שהוא הבעל כח האמיתי של כל העולמות מקבלים כחם ממנו ית"ש ז"ש ויטלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלהים :

פרק ג בן בדמיון זה כביכול ברא הוא יתברך את האדם והשלימו על רבי רבון כחות ומוגגותיו אין מספר . ומסרם בידו שיהא הוא המדבר והגורם לזהם עפ"י כל פרטי הטעות מעשיו ודבריו ומתמוגגותיו וכל סדרי הנהגותיו הן לטוב או להסך ח"ו כי בשלימותם ודבריו ומתשבותיו הטובים הוא מקיים וטוק כח השמירה כחות ועולמות עליונים הקדושים וממוסף בהם ג"ה וכו' ואור כח"ש (ישעי' כ"א) ואשים דברי בפיך גו' לואתם שמים וליסוד ארץ . וכמאמרם ז"ל אל תקרא בניך לאלה בוניך כי המה המסדרים עולמות העליוני' כבונה כמבואר בלינו וטהגנים בהם רב כח וכהיפוך ח"ו כ"י ממוספין או דבריו ומתשבותיו אשר לא טובים . הוא מהרבה ר"ל כמה כחות ועולמות עליונים הקדושים לאין ערך וס' יסוד . כמ"ש (שם מ"ט) מהרסוך ומחריבך וגו' . או ממוספין או מקטין אורם וקדושתם ח"ו . ומוסיף כח לעמותו זה במדורות כעומאם ר"ל :

וידרן ויברא אלקים את האדם בללמו בללם אלקים . וכו' . כי בללם אלקים ששה וגו' . שבתו שהוא ית"ש ענינו הוא האלקים בעל הכחות הגמלאים בכל התמוגגות כולם

נפש החיים חיים בן יצחק מוולוז'ין עמוד מס 11 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שער א

דגה"ה

והיה שנתפס האדם דלוקין לצייל בנפשו מלפני
 נמשך פנימיות מזג יסוד המים והשער שנתפס האדם
 פנימיות מזג יסוד המים והשער שנתפס האדם
 ככה נמשכים פרטי כחיהו למטה . והם כי אומן
 התמונות פנימיות היסודות שנתפס האדם אינם
 מושגים לחוש אך ומה . אמנם ציאיני יאר
 התמונות צמחא דלהן יסוד השער שורש נארוק .
 אזי הגוף משיק לבר . חילוק דשגש אמנת אלהים
 עפ"י פעלו . כמבואר בזוהר וארא בג"ל : וכן
 התמונות שרשין דג' יסודי א"ר"מ הן המה שריש
 שמהם נמשכים כל פעולות הגוף . אך יצא
 נסתרים ואינם מושגים : והף גם כאלה ודלים
 אכחו פעולות הגוף הנמשך מהתמונות ה"ל פרימי .
 הנה אין היסודות נלות לנו לחוש : רק מהפעולות
 העלות לנו . וכל להפוס ערך התמונות ברוחניות
 כמבואר בזוהר יתרו נפסק ותהה תחום . והקנין
 זוהר . ח"ט . ולאחא אמרו בזוהר וכחצי האלוקים
 שלם מבחי' עלמין סהימין ודמות מבחי' עולמין
 דאגליין . גם מאמרם שלם דוכרא ודמות נקבא
 וזוא כה פועל ופעל . וזהו בלמיט כדמותיה .
 כמו שהקב"ה נסחר מזד עממותו ולית מעממות
 הפיסא ב' . רק מזד פעולותיו העובות עלים לנו
 עובו בכל מילי דמיטב . כן השגש רוח וקמנה
 שבארם אינם מושגת למחשבה רק עפ"י פעולות
 ע"י הגוף . והף גם זאת אין רואים אותה רק
 מושגת מליאותה כמ"ש רז"ל (ברכות ד"י ע"א)
 הני חמשה ברכי נפשי וכו' מה הקב"ה רואה ולימי
 נראה אף הנשמה רואה ואינה נראית . וז"ל
 חומר דבורה שפ"ו סוכב כל דברי קדוש ה' הנע"ק
 ז"ל כמ"ש פ"א בהתחלתו וז"ל האדם ראוי שידונה
 לקונו ואו יהיה בסוד הצורה העליונה ללם ודמות
 שאלו ידומה בגופו ולא בפעולות' הרי הוא משוב
 הצורה עכ"ל :

ודרו מה שכחוכ בע"ח שטיקק ירדת הפעולה
 להגוף הוא לברר בח' הללם . והענין הוא
 כמו שלם פירושו דשם (עין פי' רש"י של פסוק
 בלמנו כדמותנו) כמו ד"מ מי שמלייר במחשבותיו .
 איה דמות פרטי לעשות סוף המעשה שבמחשבותיו .
 חחילה מעורר שכלו להמליח ללם ודפוס בלוקין
 שיוכל להעשות ע"י הללם הדמות פרטי שרואה .
 וממליח

כולם . ומסדרם ומנהיגם כל רגע כרלונו כן השליט
 רלונו יחברך את האדם שיהא הוא הפותח והסוגר של
 כמה אלפי רבואות כחות ועולמות עפ"י כל פרטי סדרי
 ההבדלות ככל ענינו בכל עת ורגע ממש כפי שרשו
 העליון של מעשיו ודבוריו ומחשבותיו כאלו הוא ג"כ
 הבטל כח שלם כביכול . ואמרו ז"ל באיכה רבתי (בסאוק
 וילבו בלא כח גו') ר"ע בשם ריב"ם אמר בזמן שישראל
 עושין רעו של מקום מוסיפין בה בגבורה של מעלה
 כד"ח באלקים נעשה חיל . וזמן שאין ישראל עושין
 רעו של מקום כביכול מהיטין כה גדול של מעלה דכתיב
 אור ילך המי גו' . וכמ"ל בזה"ק דחובי ב"ג עבדין
 פנימו לעילא כו' . וכן להיפך בג"ל . חש"ה הנו
 עו לאלקים . ובזוהר ר"פ בל ויכי היום ויבאו גו'
 להתיב על ה' כד בעאן לקיימא על אינון עובדין דישראל
 על ה' ודאי קיימין . דהא כד ישראל עבדין עובדין דלא
 כשרן כביכול מהיטין חילא דקב"ה . וכד עבדין עובדין
 דכשרן יבדין חוקפא וחילא לקב"ה . וע"ד כתיב הנו עו
 לאלקים כמה צטובדין דכשרן . ולכן אמר לאלקים .
 וכן באלקים נעשה חיל . שפ"י בעל הכחות כולם וכנ"ל :

פרק ד וזאת תורת האדם כל איש ישראל אל יאמר
 בלבו ח"ו . כי מה אני ומה כחי לפעול
 במעשיו הפעלים שום ענין צפול' אמנם יבין וידע ויקבע
 במחשבות לבו . שכל פרטי מעשיו ודבוריו ומחשבותיו כל
 עת ורגע . לא אהאבידו ח"ו . ומה רבו מעשיו ומאד
 גדלו ורמו . שכל א' עולה כפי שרשה לפעול פעולתה
 בגבתי מרומים בעולמות ואחלמות האורות העליונים (*) .
 ובאמת כי האיש כחכם דגה"ה
 ויבן את זהו לאמיתו . לבו וקרוב לשמוע שגם זה בכלל
 יחיל בקרבו בחיל ורפדה . כוונתם ז"ל בלבות
 בשומו על לבו על מעשיו דע מה למעלה מקך . ר"ל עס
 כי איך רואה צעידך הענינים האוראים העשויים ממשיך .
 אחר לא טובים ח"ו עד אכל הדע נאמנה . כי כל מה
 סיכן כמה מניעים לקלקל שמשעה למעלה בעולמות
 ולהרוס בחמת קל חם העליונים גבוהי נבטיים . הכל
 ושלום . הרבה יותר ממה מעך הוא על פי מעשך לכן
 ששחריב לני וטיטוס . בי נטיים . על פיהם יתאו ויבחו :
 הלא לני וטיטוס לא עשו
 במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה כי לא להם חלק
 ושורש בעולמות העליונים שיהו יכולים לעשות שם כלל
 במעשיהם . רק שבחטאינו נחמטע וזהו כביכול כח
 גבורה של מעלה . את מקדש ה' נמאח כביכול במקדש
 העליון

נפש החיים חיים בן יצחק מוולוז'ין עמוד מס 12 הדפוס ע"י תכנת אוצר החכמה

הנהגה

וממילא דפוס פנימי שפ"י תעשה פנימית הכלי כפי הכוונה קבול שרונה. וגם דפוס חיצוני המקיף דופני הכלי להגביל הדפנות בצדדים ומדחס כפי רצונו. ושניהם כאחד המה אלס הדפוס ח' - אך זה נכנס לפנימית הכלי לעשות חללה כפי המדה - וזה סובב ומקיף להעמיד דפנותיה כפי המדה - (*) ככה ד"מ כשרונה וכמו דמיה לקלח הכורא ית"ש לכרוא אדם מעפר

העליון - וע"ז ה"ס להס כח לג"י ועיסוק להחריב האקדמה של מטה המכוון נגד המקדש של מעלה - כמו שכתבנו (איכה רבתי) קמחא עמינא פחינח - כרי כי עמינא כי החריבו נוח מעלה שלמות עליונים הקדושים - ואזכור החריבו רק נוח מטה - וחסו שחפלה דוד המל"י וידעו

כמביא למעלה בסכך עץ קדומות - זיקם שיתאבדו לי כאלו למעלה צמחי תרומים הם - אבל באתה לא געשו שם מעשיו כלל כנ"ל : גם על זאת יחיד לב האדם נעשה

הקדש שהוא כולל בחביתו כל סכמות והשלמות כאלו (*) כמו"שית ח"ס להלן בפ"י ובשטר ז' פ"ס - שהן המה הקדש והמקדש השליון והלב של האדם האמצעיית דגופא הוא כללית הכל ע"ד הבית ק"ק אמצע הישוב אכן שחיה. כולל כל שרשי מקור הקדושי' כמזכו ורמזוכו ז"ל במשנה פ' תפלת השחר יכוין אה לבו כנגד בית ק"ק - וכוונה שלח קב"א סוף ע"א ח"ח כד ברע קב"א ז"ל בעלמא אחקין ל"י פגועת עלאה יקריא ויהב ל"י חילי' ותוקפי' באמצעיית דגופא דחמין שרי' לבה כו' - כג"ד אחקין קב"א עלמא ועבד ליה חד גופא כו' ולבה שארי באמצעיית כו' דטוא חוקפא דכלא וכלא ביה תלין כו' - והסיכל לבית קס"ק דחמין שכינה וכפורת וכרובים וארון וסבא הוא לבא דכל ארעא ותלמא ומסבא אחזנו כו' ע"ש באורך - איכ צפת אשר יתור האדם להשוב בלבבו מהשבה אשר לא עשה בניאוף ר"ל - הרי הוא מכניס זונה סמל הקדושה בבית ק"ק הסליון כורא בעולמות השליונים הקדושים ח' - ומגביר ר"ל עיין

ההנהגה והעליון כפי המשק והמקדש היו שללית כל הכחות והשלמות והל הסדרי קדושת טלס' - ול בפ"י וגמכו עליונים ומדניו וכל ספי קדש' טלס היו דוגמ' עליונים אלס דמות הכניס והשלמות קדושים ומדרי שרקי פתוחה' אמס יחד דוד המל"י והוא כל הכל מיד ה' עליהם המגיל כל מלאכות המכניות - ואזכור ז"ל כפי ארזו מקימן (ל"ד ג) מ"ד כו' וזי מה ענין פיהם אלס דמות אלס אפיו יתבין דמות והשקף כטיו על שולס כו' - ז"ל בחמומא ר"ס סקרי' עמוס שקל נגד בריאת העולם - ועיסוק שם כסודן כלל העיני' שפיו כבריאה שהמה היו ג"כ ממוקף - ולק אמר הכתוב נצללל חללל אורו רוח אלקס ומחמם ובחכמה ודעל כי כולו ה"י נברא העולמות כמ"י (מסל) ג' ה' בחכמה יחד ארון טמן שמיס כטובה וגו' ת"י וז"י סקרי' כ"א ח' תוס דל"ל ז' וכז"ח חרות ל"ס פ"י ע"ש באורך - ולק אמר ז"ל (ברכות ל"ס ח') ידע היה נצללל ללפי אסיות סגורו כהה חמיה וארן - ולק אהם חמס יקדו' שכלל ג"כ כל מדני' כחליות ומדרי המכניה כלל המכניות טלס - הוא ג"כ דוגמ' והכניס המשק והמקדש וכל קל"י - מכוון כסוד המקדשו סקרי' אכריו וגידיו וכל המעיו' וכן מהל

הנהגה כפי המדה - (*) ככה ד"מ כשרונה וכמו דמיה לקלח הכורא ית"ש לכרוא אדם מעפר שהוא הכלי להשתמש לפי רצונו ית"ש - חמין החילה אלס ודפוס שתוכל להעשות דמות האדם בגוף ואברים שפ"י יוכל לפעול פעולות פרטים כפי רצון השי"ת וכרוא ד' שרשין שמהם המזיאו' אלס פנימי ומקיף רוחנים : הקלח גורם להעצבות לזשוק - ועליות לישב במקוטה במדבר - ק מרכזי כדמיון גברה עליו המרה שחורה לברוח מהגברת כפי אדם ולזשוק מה כמו שאמר שם כי אשר כלחם אכלתי ותקויו צבתי מסכתי כפעע חולי מרה שחורה שיש לו תורה להחיל שחורים ובהלים ולבטה חמיר - ואף עלה גראה דרשות פעולותיו אלס התבודדות וברי' ואבילת עפר - ומאות שנימיות מנו והאגבדות מרה אומתא לא גראה בחום - ועכ"ז בכל מתג שנימיות המרה שחורה מדלגה שנגם בו כנר וזרות הדלגות שגבובו והקפואו עד מחוץ - הן המה אלס והדפוס רוחני שפ"י היו פעולותיו דממות פראי כהה לבטח ולזשוק ולהאגוד - ע"כ :

וערה

נבחין בבחי' אלס ודמות הכללי ברוחניו - שכתב ראה הכורא ית"ש ברצונו השפוע לברוא העולם שיגלה דמות כל פרטי העולם כמו שהן האציל כח ח' שהפלוסופים קוראים אורו היולי - ואמנוו נקראו - או כח או אור - או רצון - סייע שקר ראה שיגלה רצונו ע"י שני כחות - ח' שיומשך למעלה ד"מ - והשני יומשך למטה ד"מ - ולמשן לא יחסדו המזיאו' האמצעים בייניהם כמו ענין האש שסליק לעילא ועפר היורד למטה - אך כהה אורי הוא קרוב למטה האש לשלוח למעלה - וגם יוכל לירד למטה : ומים אף שנמשכים לאיר כמשרז"ל הלאה פרסי מידלא עיבא' עכ"ז מניחים מקום גבוה שלחם באיר ויורדים למקום נמוך לעפר - ואף כי ברוחנים אין לומר מעלה ומטה - וכפרע ככה העליון האלל - אמנם עיין

נפש החיים חיים בן יצחק מורלוזין עמוד מס 13 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דברי בחקתוי שמואל קכה

וכמו שראיתי בספר אחד מה שהשיב להמין ששאל לו, למה אמרין בתפילת שמונה עשרה אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב נאמר אלקי אברהם יצחק ויעקב שכך מצינו ג"כ בפסוק בשמות (ג, טז), והשיב לו מן השכל ואמר לו, מפני מה אתה מאמין ותאמר שהעץ אביך הוא משום שאביך הגיד לך, ולמה תשגה בזרה כי לבול עץ תסגוד הנך רואה בעיניך שמעשה ידי אדם הוא רק מעשה אבותיך, בידך, אבל אבותינו הקדושים כל אחד ואחד מהם לבד השיג והכיר שאחד ואין שני לו הוא היחיד האמיתי.

משום זה לא אמרין אלקי אברהם יצחק ויעקב כי כל אחד מהם השיג בעצמו, שלו יאתה ית"ש המלוכה ולו נאה לעבוד בלי שום שיתוף ולזה נותן השם ב"ה השכל ופוקה עיני עורים שבעברים ובורא רפואות טובות, והוא כמו הרופא בשר ודם מרפא לתולי ע"י סממנים, ואף שנתרפא מכה הסממנים עכ"ז הוא העיקר שמצוה ליקח הסממנים והוא ית"ש רופא הנם ורופא אומן ובידו נתקרב תעלות וסממנים המה השבת קודש, ובפרט בשבת זו קודם חג השבועות עם הוי"ו ימים שבינתיים, ואף גם התורה היא רפואת הנפש כמ"ש (משלי ג, ח) רפאות תהי לשרך כו' (שם ד, כב) ולכל בשרו מרפא והיינו בכל חג השבועות אנחנו בני ישראל נזכה לקבלת התורה רק מקודם צריך להתקשט בקישוטים, דהיינו השבת הזו והשבת הבאה וששת ימים בינתיים, ובפרט בתפילות הציבור בבית הכנסת, כי המקום גורם כמ"ש (ברכות ו: א) כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו היינו כשהאדם בא לביהכ"נ בא לו היראה והפחד, ובוש מהמקום מעוונותיו עד שלא יוכל לפתוח שפתיו, ואלהינו מרחם פותח פיו ושפתיו.

וזוהו (תהלים נא, יז) אדני שפתי תפתח כי אני איני יכול לדבר כראוי מהפחד ומהדר גאונו, ומשום זה תפתח, ואזי אלקי אברהם בעזרו היינו החסד העליון שמכונה בשם אברהם, ואח"כ בשבת ממילא זוכה למדרגה גבוהה, כי כל אדם כפי שיעורו יוכל להדבק עצמו בתורה [וכן] האומר תהלים כמו עוסק בנגעים ואהלות, כדי כשיבוא מתן תורה יזכה לקבל התורה.

וכמו שפירש המהרש"א בחידושי אגדות על (שבת פת), דרש האי גלילאה בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תליתאי בירחא תליתאי, היינו שדרש מדרגות מדרגות יש, אורייתא תליתאי תורה נביאים כתובים, ותורה היא במעלה גבוהה מנביאים כו', וכמו כן לעם כהנים במעלה יותר מלויים, אף יש בחדשים ניסן אייר סיון היינו מי שמתקן מניסן בודאי יהי' לו מעלה גבוהה, ואף שמתקן באייר ג"כ יש לו מעלה, עכ"ז כשרוצה לתקן בסיון קודם מתן תורה ג"כ יוכל לזכות למדרגה, נמצא יוכל כל א"א לתקן עצמו עדיין קודם שבועות, כי באמת יש מקדש למטה מכוון כנגד מקדש של מעלה.

ומה שאדם מתקן עצמו מעט מעט יניח בבית גנוזו של מעלה, ובאם שנשארו עליו עבירות בלא תשובה מקבל את שלו או ע"י יסורין בעולם הזה או (שמוה) [שמת] חלילה, נמצא כל מה שמתקן האדם לאחזים הוא גורם תמיד בנין ירושלים של מעלה, וכמו בבנין בית ישים אבן על אבן עד שיגמור הבנין, וכמו כן כל יום ויום גורם קצת גאולה לנשמתו ע"י תיקון מעשיו.

ומשום זה אנו אומרים בתפילה גואל ישראל בונה ירושלים בלשון תווה, כי באמת בכל

פרק שבעה עשר

טעם התפלה שאנו מתפללים על הגאולה ועל הישועה גם כי בעה"ז
 עברו אלף וכמה מאות מהשנים ולא נתקבלה תפלתנו, ופירוש דרו"ל כל
 המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה כו', ופסוק דרשו ה' בהמצאו
 וגו' :

בהיות תפלת הצבור נשמעת תמיד, צריכין אנו לכבד ענין תפלת ביאת הגואל
 שאנו מתפללים אותה מזמן החורבן ערב וכוקר וצהרים ברכת גואל
 ישראל, ומהר לגאלנו כו', תשכון בתוך ירושלים עירך, את צמח דוד עבדך כו',
 ואין אנחנו נענים בהיות תפלה זו נאמרת בכל יום ג"פ מפי כל ישראל בכל
 מקומות מושבותיהם, ואי אפשר אלא שתהיה נאמרה בכוונה בקהל מן הקהלות
 ומפי צדיקים וישרים, וכן מה שאמרו ז"ל (תענית ל') כל המתאבל על ירושלים
 זוכה ורואה בנחמתה, כדכתיב (ישעיה ס"ו) שישו אתה משוב כל המתאבלים
 עליה, כמה וכמה צדיקים וחסידים התאבלו ולא זכו לראות עדין בנחמתה:
ולושובה זו אני אומר כי כבר נתבאר כי המתפלל על דבר גם כי לא נענה לא
 יגע לריק, אלא שיש שכר לפעולתו במה שמקיים מצות עשה, ומכיר
 יודע כי אין מי שיוכל להשלים חסרונותיו כי אם הוא ית', כ"ש בהתפללו על
 ענין גדול הערך שהוא גאולתן של ישראל, והיות כוונתו כדי שתתפרסם גדולת
 האל יתברך ויהיה ביום ההוא ה' אחד ושמו אחד, שיש לו שכר גדול בלי ספק
 אלא שענין קבלת תפלה זו שהיא כוללת לכל ישראל אינה תלויה בכוונת קהל
 מן הקהלות בתפלה, אלא שהיה צריך כוונת רוב כל ישראל בה כיון שהיא
 כוללת לכלם, ואף בכוונה בה צריכים לעשות תשובה שלימה כדי שיענו, וכמש"כ
 (תהלים צ"ה) היום אם בקולו תשמעו, ומבלי זה אין תפלתם מקובלת גם כי
 תהיה בכוונה ביום מן הימים מן רוב ישראל, כי הוא כמו גזר דין שיש עמו
 שבועה דלא מקרע אפי' לצבור, עד אשר יבא עתה וימיה ימשכו, כדכתיב
 (ישעיה ס') בעתה אחישנה, (סנהדרין צ"ח) זכו אחישנה לא זכו בעתה, ונראה כי
 על ענין נפלא כזה שהיא גאולתן של ישראל גאולה נצחית שאין אחריה גאולה,
 צריך להרבות בתפלה, דורות ראשונים ואחרונים, ומועילה תפלת הראשונים
 לתפלת האחרונים, ויותר נקל הוא לאחרונים הקרובים יותר לזמן הגאולה,
 שתתקבל תפלתם מהראשונים מכ' טעמים:

הטעם הראשון כי הרחוקים מן זמן הגאולה הם צריכים הפצר והעתר יותר
 לשחקובל תפלתם לדבר רחוק אלף שנים מהזמן מאותם שהם רחוקים
 מת"ק שנה, ואותם שאינם רחוקים מזמן הגאולה אלא כמאה שנים הוא יותר נקל
 להם שתקובל תפלתם בהיות תפלתם שוה, וכן הקרוב קרוב תפלתו להיות
 נשמעת, דמיון העומד רחוק מן המדינה שלא תקפץ לו הדרך כל כך מהרה כמו
 העומד קרוב להמדינה:

טעם ב'. כי להיות הענין גדול הערך צריך ריבוי תפלות דור אחר דור כדי שתקובל תפלת הגאולה, ובהיות נשלמות תפלות הצריכות וידועות לו ית', או בדור ההוא תקובל תפלתם, גם כי בזמנים הקודמים לא היתה מקובלת, ובעת שנשלם סכום התפלות הצריכות תקובל התפלה, לא בשביל תפלה זו לבד, כ"א כהצטרף אותה עם התפלות הקודמות, באופן שכל התפלות הקודמות הן מועילות גם כן, וכשתקבל תפלה זו לדור אחרון כשתצטרף עם הקודמות, הרי היא כאילו נתקבלה תפלת הראשונים, כיון שהיתה סעד לקבלת תפלה זו:

ועוד אני אומר, כי תפלת כל הדורות הראשונים נתקבלה לעצמם גם כן, גם כי לא היתה התשועה כימיהם, וביאור זה הוא כי אחר זמן הגאולה יהיה תחיית המתים ויבנה בית המקדש ויזכרו כל הדורות הראשונים לראות הגאולה חלף עבודת תפלתם שהתפללו בזה העולם והיו מצפים לגאולה וזכו אליה, כי מתחלת הדינים בעוה"ב הוא (שבת ל"א) צפית לישועה, כי המצפים אליה זוכים לראות בשמחת הגאולה, ושאינם מצפים לה אינם זוכים:

ועל דרך זה יתישב מה שאמרו (תענית ל') כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה כדכתיב שישו אתה מוש, כי מצד התאבלו ראוי להיותו חי בזמן הגאולה ולזכות בנחמת ציון, וכן קודם התחיה אפשר כי בטוד הגלגול ימצאו בזמן הגאולה האנשים המצפים לגאולה והמתפללים עליה בכל הזמנים הקודמים, והרי זכו ונתקבלה תפלתם לעצמם ממש, שכיון שתפלת האחרונים קרובה להתקבל כפי מה שביארנו, יותר ראוי ומחוייב לדורות האחרונים לשוב בתשובה שלימה לפניו בתפלה וכצדקה כדי שיזכו לגאולה הקרובה אליהם, וכשהם מרפים ידיהם ח"ו נענשים, ולכך אמר הנביא עליו השלום (ישעיה נ"ה) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, לרמוז על שני הטעמים שכתבתי בדורות האחרונים, כי בהמצאו מורה על הטעם השני, כי לפי ריבוי התפלות שמימי עולם ושנים קדמוניות יהיה נמצא אלינו, קראוהו בהיותו קרוב כפי טעם הראשון, שקרובה היא שתתקבל תפלת האחרונים מן הראשונים בהיות כוונתם ותשובתם שוה:

ולראשונים שלא נתקבלה תפלתם לעצמם כי אם בזמן התחיה סמך דניאל הכתוב של (דניאל י"ב) ורכים מישני עפר יקיצו וגו', למה שאמר (שם) ובעת ההיא ימלט כל הנמצא כתוב בספר, כלומר הנמצאים ימלטו מן הצרה ההיא ויזכו לראות הגאולה, ואותם שהם ישני עפר לא יראו בצרה חלף מה שלא זכו לראות הגאולה קודם, ועתה יקיצו לחיי עולם, וכן אחר שנאמר אשרי המחכה ויגיע לימים אלף של"ה, נאמר לדניאל ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין, כי הוא יזכה לזמן הישועה גם כן כשיעמוד לתחיית המתים:

ומלבד כל זה נשמעת תפלת כל ישראל בכל דור ודור בענין הגאולה שגואלם הוא יתברך, ונותנם לחסד בעיני כל שוכיהם למעלה ולכבוד,

ערוך לנר מסכת סוכה דף מא עמוד א

אכן למעיון שם אין אילו ראיות מוכרחות אבל התוס' חדשים שם הביא ראיות גדולות לשיטת רש"י ע"ש אמנם מה נעשה אחרי שהירושלמי קאמר בפ"י כהרמב"ם ומזה לכאורה קשה מאוד על רש"י: בד"ה אי נמי. בנוי ומשוכלל הוא. אף שגם התוס' והריטב"א הסכימו לזה לענ"ד דוחק הוא לפרש הגמרא כן מדקאמר מהרה יבנה ביהמ"ק ולפי דברי רש"י הל"ל מהרה יגלה ביהמ"ק וכן הלשון דאיבני דקאמר משמע בנין ממש וכן לקמן (נב ב) דקאמר מאן נינהו ד' חרשים ומני משיח ב"ד ומשיח בן יוסף בהדייהו ופי' רש"י משיחים שניהם אומנים לבנין ביהמ"ק ע"ש ואם כבר בנוי ומשוכלל ירד למטה מאי אומנות שייך בזה וכן מה שנאמר במשנה תמיד (פ"ז מ"ג) ומה שאנו מתפללים בכל תפלותינו יה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו יהיו תפלות שוא כיון שכבר נבנה הוא והי' לנו להתפלל שיגלה ביהמ"ק במהרה ולכן הי' נלענ"ד דודאי ביהמ"ק לעתיד לבא יבנה בנין ממש בידי אדם ומה שנאמר מקדש ד' כוננו יד"ך שנדרש בתנחומא שירד למטה הוא ביהמ"ק רוחני שיבא לתוך ביהמ"ק הנבנה גשמי כנשמה בתוך הגוף וכמו שירד במשכן ובבית המקדש האש של מעלה תוך האש של הדיוט שנבער בעצים וכן נראה במכילתא דדרש מפסוק מכון לשבתך פעלת ד' שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה ועל זה קאמר מקדש ד' כוננו יד"ך שלעתיד לבא כשימלך ד' לעולם ועד לעיני כל באי עולם ישכון למטה בתוך מקדש שכבר בנוי הוא ומכוון כנגד ביהמ"ק של מטה והיינו שירד למטה תוך המקדש שיבנה ועיין בזהר פ' וישב שמשמע שם כן אמנם כמו שלמטה בארץ אין נשמה בלא גוף כמו כן המקדש רוחני לא יקום בלא מקדש גשמי ולכן א"ש הלשון בנין בביהמ"ק שלעתיד ג"כ ומה שיש לומר ביישוב קושיות רש"י שאין בנין בלילה ובי"ט כתבתי לקמן בתוס':

בתוס' ד"ה פירות. שלא כדרך מקח וממכר. במהרש"א השיג על המהרש"ל שכתב דלא משכחת בעיני אחר אלא

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

דברי עצמו בערך תלם וצ"ע.

כתב בספר פרי צדיק (מאמרי פסח אות נא) ז"ל:

בילקוט שמעוני, אמר רבי עקיבא, בשעה שאמרו ישראל אז ישיר, לבש הקב"ה חלוק של תפארת וכו' וכיון שחטאו חזר וקרעו שנאמר בצע אמרתו [והיינו כדרש המדרש רבה ריש איכה - בזע פורפירין דיליה] ועתיד הקב"ה להחזירו, שנאמר אז ימלא שחוק פיננו. וצריך להבין למה זכר דוקא פסוק זה אז ימלא דקאי על העתיד.

אך ענין שאמר שעתיד להחזירו - אם היה הפירוש בצע אמרתו שבזע פורפירין שלו בפועל, אין שייר עתיד להחזירו, רק לשון עתיד לתקנו ולחברו. אך הוא על פי מה שאמרו בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים, כמו חלום, והיינו שבאמת לא בזע פורפיריו ולא קרעו, רק שנדמה כקרוע, אבל באמת הלבוש שלם, וזהו שאמרו שעתיד להחזירו.

וזוהו שהביא מפסוק אז ימלא שחוק פיננו - שיתברר שלבוש תפארת היה שלם מעיקרו ולא נקרע. ואחר כך אמר אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, היינו שהאומות שישארו יכירו גם הם שישראל היו תמיד קשורים בה' יתברך. וכן מורה הזורעים בדמעה ברינה יקצורו - שנתברר שלא היה כלל מה לבכות. ובענין שאמרו (תענית ה א) בימי יואל כו' יצא אדר ולא ירדו גשמים, ירדה להם רביעה ראשונה באחד בניסן. אמר להם נביא לישראל צאו וזרעו, אמרו לו מי שיש לו קב חטים או קביים שעורים - יאכלנו ויחיה או יזרענו ומות, אמר להם אף על פי כן צאו וזרעו. יצאו וזרעו שני ושלישי ורביעי, וירדה להם רביעה שניה בחמישה בניסן, והקריבו עומר בששה עשר בניסן. ועל אותו הדור הוא אומר הזורעים בדמעה ברינה יקצורו. מאי הולך ילך ובכה נושא משך הזרע, שור כשהוא חורש הולך ובוכה ובחזירתו אוכל חזיז מן התלם, וזהו בא יבא ברינה.

והיינו, שהיה בדעתם שחס ושלום אבדה תקותם, כיון שיצא אדר ולא ירדו גשמים ואחר כך ראו שלא היה כלל דאגה, ותבואה הגדילה בששה חדשים גדלה להם באחד עשר יום. והדאגה והבכיל היה רק כחלום כאשר יחלום איש וגו'. וכן בשוב ה' את שיבת ציון יראו שלא נקרע הלבוש מעולם כלל, שאף בגלות היה ה' יתברך המנהיג והמלך, כמו שנאמר ושמת י כסאי בעילם, וכל מקום שגלו שכינה עמהם (כמו שאמרו במגילה כט א).

בגמ': לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה וכו'.

במגלה עמוקות (פר' ואתחנן אופן רח) כתוב:

וכן בירושלים של מעלה יש בו כ"ד שערים, לכן גם בארץ הוצרכו להיות למטה בירושלים כ"ד שערים וכו', ולכן במזמור כ"ד אמר דוד שאו שערים ראשיכם וכו' ולכן בברכת ירושלים שבתפלה יש כ"ד פסוקים כי ירושלים של מטה היא בנויה כנגד ירושלים של מעלה וכו', נמצא בא"י נתקיים קרא ושמת כד"ד שמשותף כ"ד לקביל כ"ד עכד"ק.

כתב בהגדה של פסח - בני יהודה (ע' רכז - ה) על מה שאומרים בברהמ"ז "ובנה ירושלים עיר

הקודש" בשם הישמח משה:

אמרתי טעם על מה שתיקנו לומר בתחילה ובנה ירושלים עיר הקודש וכו'. ובחתימת הברכה בונה ברחמיו ירושלים ולא תקנו לומר בונה ברחמיו ירושלים עיר הקודש, דהלא בלא זה קשה, אנו מתפללין ובנה ירושלים וכו' דמשמע דכעת אינו בונה, וכך אנו מתפללין שיבנה ואח"כ אנו מברכין בונה ירושלים בלשון הווה ולא אשר יבנה לעתיד דמשמע שבונה עתה והוי תרתי דסתרי.

לכך נ"ל ברור, דתרי ירושלים איכא, ירושלים של מעלה וירושלים של מטה כמאמרם ז"ל (מד' תנחומא פקודי סי' א) דירושלים של מטה מכוון כנגד ירושלים של מעלה, והנה את ירושלים של מעלה בונה השי"ת בכל עת ע"י זכיות ומצוות ומע"ט ותורה של ישראל בונה בשמים מעליותיו, אבל ירושלים של מטה יבנה לעתיד. והנה עיקר הקדושה היא ע"י השראת שכינתו מקור הקדושה ובהסתלקותו מסתלקת הקדושה, והנה ארז"ל (תענית ה ע"א) עה"פ (הושע יא, ט) לא אבא בעיר, אמר הקב"ה לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה ע"כ, ונמצא שכעת אין השי"ת בירושלים של מעלה, וא"כ לא נקרא עיר הקודש רק עיר, משא"כ לעתיד שיבנה ירושלים של מטה אז ישרה שכינתו תיכף למטה ולמעלה ואז יהיה עיר הקודש והבן.

ולפי"ז אנו מתפללין שיבנה ירושלים של מטה, דכעת אינו בונה עדיין, וכשיבנה אז יהיה עיר הקודש, לכך אנו מתפללין ובנה ירושלים עיר הקודש, אבל הברכה אנו מברכין על מה שבונה כעת דהיינו ירושלים של מעלה, וכעת לא נקרא עיר הקודש והבן עכ"ד.

בזכרון נחם (בט' באב במנחה) אומרים: והשוממה מאין יושב וכו'. והקשה כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל מגור דהלא כעת יש יושב, ואמר: השוממה מאין יושב קאי על ירושלים של מעלה, כדאיתא (זוה"ק ח"ג ט"ו ע"ב, תענית ה' ע"א ועוד) נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד וכו'.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

ביאור על ספר המצוות לרס"ג (הרב פערלא) עשין עשה יג

אמנם באמת פירש"י וסייעתו בסוגיא דר"ה ודסוכה שם קשה מאוד. דאין לנו שום מקור לזה לומר דבנין בהמ"ק דלעתיד לא יהי בניו ע"י בני אדם כמקדש ראשון ושני. ודבר כזה הו"ל לתלמודין לאשמעי' בהדיא כיון דעיקר שינויא דגמרא שם עלה סמיך. ואיך יסתום בחידוש גדול כזה כאילו דבר פשוט וידוע הוא. אף דלא שמענוהו בשום דוכתא בגמרא. וגם אין מקום כלל להך שינויא בלא זה. והנה בפסחים (פרק מקום שנהגו נ"ד ע"א) ובנדריים (ל"ט ע"ב) אמרינן שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה וכו' ובית המקדש וכו' עיי"ש וכן הוא בספרי פ' עקב ופדר"א פ"ג ולכאורה ע"כ הכוונה לביהמ"ק דלעתיד. דאילו ביהמ"ק ראשון ושני נבנו ע"י בני אדם. אבל כבר פירש הר"ן בנדריים שם דלא שנבראו. אלא שעלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם עיי"ש. ואף דמהרש"א בח"א שם גמגם בפירושו עיי"ש. אבל כן מפורש בתחלת בראשית רבה עיי"ש. וכן הוא במדרש שוח"ט (מזמור צ"ג) עיי"ש. ואפילו אם נבראו ממש כבר ביאר בש"מ בנדריים שם בשם הרא"ם ז"ל דאין הכוונה אלא למקום ביהמ"ק. כדיליף מקרא דכתיב מרום מראשון מקום מקדשנו עיי"ש. ועוד דהרי חשיב נמי התם תורה. אע"ג דהתורה ניתנה ונכתבה ע"י אדם. ועוד דבתנחומא (פ' נשא) מפורש דאין הכוונה שם אלא על מקדש שלמעלה דהיינו ביהמ"ק העליון שמכון כנגד ביהמ"ק של מטה עיי"ש. ובתנחומא (בראשית) אמרו ויש אומרים אשר ברא אלקים לעשות זה בית המקדש העתיד להיות עיי"ש. וכנראה שהכוונה כפי הדרש שדרשו שם לעיל אשר ברא ועשה אין כתיב כאן אלא אשר ברא לעשות. שקדמה השבת ולא נגמרה מלאכתן עיי"ש. ולזה אמרו הנך יש אומרים דזה ביהמ"ק העתיד להיות שעלה במחשבה להעשות וקדמה השבת ולא נגמרה. ועתיד להבנות ע"י בני אדם. ובבראשית רבה (ס' תולדות סוף פרשה ס"ד) מבואר דבימי רבי יהושע בן חנניא ניתן מהמלכות רשות לבנות בית המקדש. ונאספו כל עולי הגולה לבנותו אלא שנשבתה העבודה ע"י שונאי ישראל שקטרגו עליהם לפני המלכות והוצרך רבי יהושע בן חנניא לנחמם ולדבר על לבם עיי"ש כל העובדא. הרי דגם בנין דלעתיד יבנה ע"י בני אדם. דאל"כ מעיקרא לא היה להם לקבל לעסוק בבנינו כיון שאינו עתיד להיות נבנה ע"י בני אדם. אלא יגלה בנוי ומשוכלל מהשמים. ועוד דבתוספתא (פ"ח דפסחים) קתני ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה היחיד עושה פסח שני ואין הצבור עושה פסח שני עיי"ש. וכן איתא בירושלמי (פ"ט דפסחים ה"א) עיי"ש. ופירושו פשוט דאם ניתן רשות לישראל שיבנו בית הבחירה ובנאוהו בין זמן פסח ראשון לשני. מכל מקום לא אמרינן שיעשו פסח שני כדון מי שנאנס ולא הביא בראשון שמביא בשני. משום דהיינו דוקא ביחידים. אבל הצבור אין עושין פסח שני. ומפרשי הירושלמי שם נדחקו בזה בפירושים זרים מאוד עיי"ש. אבל הדברים פשוטים מאוד כמש"כ. וכבר ראיתי לקצת אחרונים שהרגישו בזה והוא מוכרח. ומבואר מזה דביהמ"ק דלעתיד נבנה ע"י ישראל ולא שיבנה מאיליו מן השמים. וכדקאמר בהדיא בתוספתא וירושלמי ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה וכו'. הרי דאי אפשר שיבנה אלא ע"י ישראל. דאל"כ הכי הו"ל למיתני נבנה להם לישראל ביה"ב וכו' או נתגלה להם וכו'. וזו תמיהא על פירש"י וסייעתו ז"ל. ועוד תמיהני ממקרא מלא שהרי בנין הבית דיחזקאל היינו בנין המקדש דלעתיד כידוע. וכמבואר ברמב"ם (ריש פ"א מהלכות בית הבחירה) ובסמ"ג (עשין קס"ג) עיי"ש ובשאר דוכתי. והנה שם ביחזקאל (מ"ג י"א) אחר שסידר ענין כל הבית כתיב צורת הבית ותכונותו מוצאיו ומובאיו וכל צורתו ואת כל חוקותיו וכל תורתו הודע אותם וכתוב לעיניהם וישמרו את כל צורתו ואת כל חוקותיו ועשו אותם. הרי להדיא מפורש בקרא דבית המקדש דלעתיד יהא נעשה ע"י ישראל. ולכן הודיענו הכתוב כל צורתו ותבניתו ומדותיו כדי שדע איך לעשותו לעתיד. וזה תימא גדולה על פירש"י וסייעתו ז"ל בזה:

* וכן מבואר במדרש רבה (ויקרא סדר צו פ"ט) דדרשו שם ושובבתיך וגו' מארץ צפון מלך המשיח
* שנתנו בצפון יבוא ויבנה ביהמ"ק הנתון בדרום עיי"ש. וכן בס' במדבר (פרשת נשא פי"ג) ובמדרש

שיר השירים עה"פ עורי צפון עיי"ש. וכ"כ הרמב"ם ז"ל (ריש פ"א מהלכות מלכים) דמלך המשיח יבנה בית המקדש עיי"ש וכ"כ בפסיקתא זוטרותא (פרשת בלק) עה"פ אראנו ולא עתה וגו' עיי"ש. וכן כתב בויכוח הרמב"ן ז"ל (דפוס שטעטין די"ז) עיי"ש. אבל בירושלמי (פ"ק דמגילה הלכה י"א) איתגא הך דרשא גופא בדרך אחר. שאמרו שם לכשיתעוררו הגליות שהן נתונות בצפון ויבואו ויבנו ביהמ"ק שהוא נתון בדרום עיי"ש. הרי דלפי הירושלמי ישראל עצמם יבנוהו. ואפשר דהיא היא שישאל יבנוהו ע"פ פקודת וציווי מלך המשיח. דהוא עצמו ודאי לא יבנהו. אלא משום שנבנה על פיו נקרא על שמו. ועל כל פנים מתבאר מזה דבנין ביהמ"ק דלעתיד יהי' נבנה ע"י בני אדם כמקדש ראשון ושני. וכן כתב הרמב"ם ז"ל עוד (בהקדמתו לפיה"מ ס' זרעים) וז"ל שם והתועלת שיש בענין ההוא (המבואר במשניות דמס' מדות) כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא וכו'. מפני שהוא ברוה"ק כמו שאמר הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל עכ"ל עיי"ש. ועי' מש"כ התוס' יום טוב (בהקדמתו למס' מדות) בביאור דבריו בזה באורך עיי"ש:

והנה עיקר ראייתו של רש"י וסייעתו ז"ל הוא מקרא דמקדש ה' כוננו ידך. וכוונתו בזה למה שדרשו במכילתא (בשלח פרשה י') והבא בקיצור בפירש"י עה"ת על מקרא זה (בפרשת בשלח) וז"ל חביב בית המקדש שהעולם נברא ביד אחת שנאמר וכו' ומקדש בשתי ידים. ואימתי יבנה בשתי ידים. בזמן שה' ימלוך לעולם ועד לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו עיי"ש. וכן התוס' והרא"ש והריטב"א שהביאנו ממדרש תנחומא אין ספק דהכונה לההיא דרשא גופא. וכבר כתבתי בדמדרש תנחומא שלפנינו ליתא. אבל נראה דאינה ראייה לפי מאי דאמרין בפ"ק דכתובות (ה' ע"א) גדולים במעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ. ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מקדש ה' כוננו ידך עיי"ש בפירש"י. וראיתי באס"ז שם שכתב וז"ל ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מקדש ה' וגו' וא"ת והא קרא במקדש של מעלה כתיב שאינו מעשה צדיקים. י"ל בשביל צדיקים עשאו. ומה שעשה בשביל צדיקים חשוב לפניו כאילו עשאו בשתי ידיו. א"נ קרא במקדש של מטה כתיב ומעשה צדיקים קרי מעשיו של הקב"ה. שיטה ישנה. ורש"י ז"ל פי' כפי' בתרא עכ"ל עיי"ש. והנה מאי דפשיטא ליה מעיקרא דקרא במקדש של מעלה כתב. פשוט דהיינו משום דבקרא כתיב כוננו ידך. שנעשה ע"י הקב"ה. ואילו מקדש של מטה אינו נעשה לעולם ואפילו מקדש דלעתיד אלא ע"י בני אדם. וכן ראיתי במדרש אגדה (פ' בשלח שם) שכתב דקרא במקדש של מעלה מיירי עיי"ש. ונראה דהיינו נמי מה"ט דכתיבנא. ולכן לפי' בתרא שפי' דבמקדש של מטה כתיב קרא הוצרך לפרש דמעשה צדיקים קרי מעשיו של הקב"ה. והילכך אע"ג דמקדש של מטה לעולם נעשה ע"י בני אדם. דלהכי קרי ליה בגמרא שם מעשה צדיקים. מכל מקום שפיר כתב קרא כוננו ידך משום דמעשה צדיקים שנעשה בסיעתא דשמיא קרי מעשיו של הקב"ה. ומעתה אם כן לא מיבעיא אם נפרש הך דרשא דמכילתא במקדש של מעלה. פשיטא שאין שום ראייה למקדש של מטה דלעתיד שיהא נעשה בידי שמים. אלא אפילו נפרש לה במקדש של מטה מכל מקום אין שום ראייה לומר דמקדש דלעתיד יהא נעשה בידי שמים. דאע"ג דבידי אדם יהא נעשה. מכל מקום קרי ליה מעשיו של הקב"ה. משום דמעשיהם של צדיקים מעשיו של הקב"ה קרי להו. ושפיר קרינן ב' כוננו ידך. אלא דבריייתא דמכילתא מוקי קרא דוקא במקדש דלעתיד שיהא נעשה בסיוע גמור מן השמים שלא יבטל לעולם. ולכן כנהו הכתוב נבנה בשתי ידים. משא"כ מקדש ראשון ושני שנחרבו. אבל בתלמודין בכתובות שם מוקי נקרא בכולהו מקדשים. משום דמעשיהם של צדיקי' הם בכלל מעשה ידיו של הקב"ה. ועי' להרג"א ז"ל (בפ' בשלח שם) שרצה להרכיב שתי דרשות אלו יחד. ודבריו תמוהים ואין להאריך עיי"ש. ומה שהוקשה לו לרש"י דשבק תלמודין ונמשך אחר המכילתא. אין בזה שום קושיא. שכן דרכו של רש"י בהרבה מקומות כפי' עה"ת כידוע. ועי' בפסיקתא זוטרותא דנקט נמי כדרשת המכילתא. אלא דמכל מקום מפרש קרא דמקדש ה' כוננו ידך במקדש ראשון ושני שנחרבו עיי"ש. כנראה היה לפניו גירסא אחרת

והכֹּהֵנָה שְׁלָמִים כָּרְאוּ, יִהְיֶה עֲלֵיהֶם הַגְּמוּל, וַיִּהְיֶה זֶה עַל הַרְרֵי
 בְּנֵי אָדָם כְּאֵלוֹ הוּא זָכְרוֹן, וַיְדַבֵּר הַתּוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. וְאִם
 הָיָה הַמַּעֲשֶׂה בְלִעְדֵי כֹהֵן אוֹ כֹהֵנָה בְלִמֵי מַעֲשֵׂה תֹאבֵד
 הַתּוֹחֵלֶת, אֲלֵא בְמָה שְׂאֵי אֲפָשֶׁר הַמִּצְוָת הַכֹּהֵנָה. וְהַתּוֹדוֹת אֶל
 הַמִּנְע הַמַּעֲשֶׂה מוֹעִיל קִצֵּת תוֹעֵלֶת, בְּהַתּוֹדוֹתֵנוּ בְתַפְלָתֵנוּ
 בְּאִמְרָנוּ "מִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ", וְהַדּוּמָה לָזֶה. וּבְהַעֲרַת בְּנֵי אָדָם
 וְהַתּוֹרָתוֹת אֶל אֲהַבַת הַמְּקוֹם הַהוּא הַקְּדוֹשׁ יִנְחֹץ הָעֵנִין
 הַמִּיחֵל, שְׂכָר גָּדוֹל וְגִמּוּל רַב, כְּמוֹ שְׂנֵאֲמַר: "אַתָּה תִּקּוֹם תִּרְחֹם
 צִיּוֹן בִּיַּעַת לְחַנּוּנָה כִּי־בָא מוֹעֵד", כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־אֲבֹנֶיהָ
 וְאֶת־עַפְרָהּ יַחֲנוּנוּ". - רוֹצֵה לֹאמַר כִּי יְרוּשָׁלַם אֲמָנָם תִּבְנֶה
 כְּשִׁיכְסְפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָהּ תְּכַלִּית הַכֶּסֶף עַד שְׂיַחֲנוּנוּ אֲבֹנֶיהָ
 וְעַפְרָהּ.

כח. אָמַר הַכּוֹזָרִי: אִם הַדָּבָר כֵּן - מִנְעֶךָ אֲשֶׁם, וְעִזְרְךָ מִצֹּדָה.
 הָאֱלֹהִים יַעֲזְרֶךָ עַל כּוֹזְרֶךָ, וַיִּגְזַר לְךָ הַטּוֹבָה בְּבִקְשֶׁתְךָ
 וְהַשְׂתַּדְּלוּתְךָ, וַיִּזְהֶיָה לְךָ עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ, וַיִּרְבֶּה שְׂכָרְךָ עַל בֵּר לְבָךָ

ביאורים

וחזור לענין השיבה לציון:

והתודות על המנע המעשה מועיל, כאמורנו ומפני חטאינו גלינו
 וכו'.

אתה תקום תרחם ציון. כי רצו עבדיך את אבניה, ואת עפרה
 יחוננו. כי ירושלים תבנה כשיוכספו לה ישראל תכלית הכוסף

הוא כלרמח¹¹⁹, "הקדושה תחלטה עבודה וסופה מתנה". כך בקדושת ארץ
 ישראל. תחלטה עבודה, וכוסף ותפלה, ורצוי אבניה ועפרה, וסופה - מתנה,
 תבנה ירושלים.

[כח]

מענין, ש"הכוזרי" מסיים, ולא החבר, וב'כונה':

119. מסילת ישרים ריש פרק כו.

כ כרסבן חולל חרש
 כ שבע לאבדו זה חרש
 כ אמת קנה ואי חסד
 כ על ימל אבי צדיק
 כ ישמח אבדו ואפן
 כ תהדיבני לך לך
 כ כרשחה עמקה וזה
 כ אידיא פתח פארב
 כ למי אי למי אבוי למי מוונים | למי שיח למי פצעים חנם
 ל לזמארום על היין
 א אל תרא זון כי תאנס
 ב אורית פנשו ושה
 ג עניה ירא וזות
 ד הוית כשכב בלביס
 ה הסני בל הליתו הליתו בל ידעתי
 ו אל יקטנא באנשי רעה
 ז כרשו יהנה לפס
 ח חכמה נעה פת
 ט וברעת חרדים יפלא
 י גבר חכם בעוז
 יא כי ברחבות העשה לך מלחמה
 יב ראמות לאיל חכמת
 יג מחשב להנע
 יד זפת אילת השאת
 יה חתופית ביום צרה
 יז רצל לחקים לפות
 יח כריתאמי
 יט הלא תבן לשת | הוא יבין ונעו נמשה הוא דע
 יי אכלי פני דבש כר טוב
 ייא ודעה חכמה לנפשה

וקרניו מליש נמנה:
 ואל תבדו כריתקנה אפנה:
 חכמה ומסד ומנה:
 וכלי חכם ושמחה בו:
 ותגל וזלמנה:
 ועניה דרכו תרענה:
 ובאי צרה נסיה:
 ובגדים בארם וחסד:
 למי חכללות עינים:
 לפאים לחקר משקם:
 כריתון פסס עני וזה לך פמישרים:
 וכצפני ופרש:
 הלבך ודבר תהפכות:
 ותשכב בראש חבל:
 עתי אקרו אסוף אבקשני עוד:
 ואל תתאו לחיות אדם:
 ועפל שפתיים תרענה:
 וכתבנה יתפון:
 קל יהו מקר וקעים:
 ואיש דיעת מאגדו פח:
 ותשוקה פרב וקצו:
 בשייר לא יפתח פיהו:
 לו בעל קומות וקרא:
 ותעבת לאדם לך:
 צר כחכה:
 ומקום להרב אם תחשוה:
 הן לא ירענה זה
 וחשיב לארם ספמלה:
 תפת מוטח על חכה:
 אם מצאת ויש אורית ומקונה לא תכרת:

כ כרסבן חולל חרש
 כ שבע לאבדו זה חרש
 כ אמת קנה ואי חסד
 כ על ימל אבי צדיק
 כ ישמח אבדו ואפן
 כ תהדיבני לך לך
 כ כרשחה עמקה וזה
 כ אידיא פתח פארב
 כ למי אי למי אבוי למי מוונים | למי שיח למי פצעים חנם
 ל לזמארום על היין
 א אל תרא זון כי תאנס
 ב אורית פנשו ושה
 ג עניה ירא וזות
 ד הוית כשכב בלביס
 ה הסני בל הליתו הליתו בל ידעתי
 ו אל יקטנא באנשי רעה
 ז כרשו יהנה לפס
 ח חכמה נעה פת
 ט וברעת חרדים יפלא
 י גבר חכם בעוז
 יא כי ברחבות העשה לך מלחמה
 יב ראמות לאיל חכמת
 יג מחשב להנע
 יד זפת אילת השאת
 יה חתופית ביום צרה
 יז רצל לחקים לפות
 יח כריתאמי
 יט הלא תבן לשת | הוא יבין ונעו נמשה הוא דע
 יי אכלי פני דבש כר טוב
 ייא ודעה חכמה לנפשה

כל - ויכל - חסד - חסד - חסד - חסד